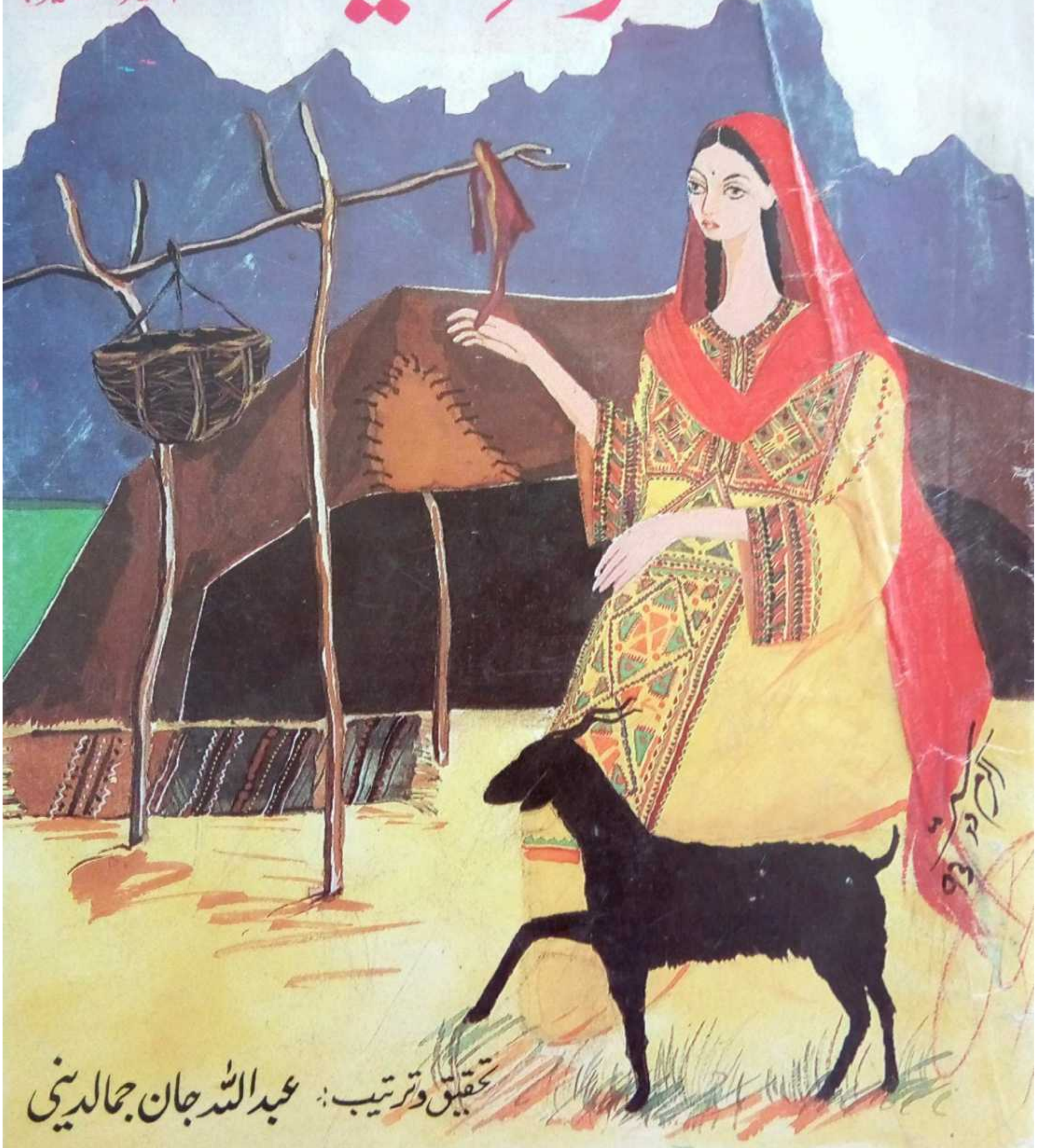
مُرگِ مَینا

(کلام شیر جان پکیر)

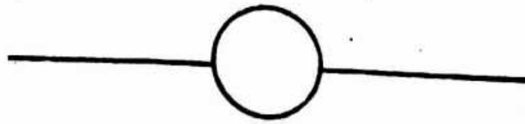
تحقیق و ترتیب: عبداللہ جان جمالدینی

بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

مُرگِ مینا

پکیر شیر جان

نزآروک :- عبداللہ جان جمالدینی

بلوچی اکیڈیمی ـ کوئٹہ

نام کتاب ـــــــ مُرگ مینا

شائر ـــــــ پکیر شیر جان

نذ آروک ـــــــ پروفیسر میر عبداللہ جان جمالدینی

گونشت ـــــــ ۱۰۰۰

سال اشاعت ـــــــ سنہ ۱۹۹۳ء

کتابت ـــــــ یوسف شاھوانی

بہا ـــــــ ۵۰، کلدار

چاپ جاہ ـــــــ یونائیٹڈ پریس کوئٹہ

بلوچی اکیڈمی سریاب روڈ کوئٹہ

Rs75/2

اِنتساب

چاگئے اے شکر گالیں

ساثرانی

نام ؍ ۔

یات گیریٔ

من وتی جوانیں براہندگ و بلوچیءِ نامیٔیں قلمکار واجہ میر عبدالقادر شاہوانیءِ منّت وارن کہ آئیٔ منی پانزدہ سالگیں گاریں مسودہ ءَ ۔ کہ پکیر شیر جانءِ شعرانی دفتر انت منی دست ءَ آورت دات ۔ اگہ آئیٔ جہد مکرتیں لے کتاب چھاپ نہ بوت ۔ منی آئیٔ باز منّت وارن ۔ ہمے ڈول ءَ من بلوچیءِ نامداریں وش نبیس و ندکار واجہ یوسف شاہوانیءِ منّت وارن کہ آئیٔ باز زوت لے دفترءَ را وش نبیسءِ صورت دات ولے کتاب ءَ را پہ دانوکان تیار کرت ۔ من واجہ پروفیسر میر عاقل خانءَ ہم باز منّت وارن کہ آئیٔ وتی نادراہی باوجود پہ اے کتاب ءَ مقدمہ ئے نبشتگ کرت ۔

عبداللہ جان جمالدینی
30 - C یونیورسٹی کالونی کوئٹہ
۲۳ مئی ۱۹۹۳ء

پنجّار

نوشکے ءِ شہرءَ چہ دونیم یا ۳ سے میل دور روکپتی زرباز ءِ نیمگ ءَ چہ میان اُستمانی دگ آر. سی. ڈی (R.C.D) روڈ ءِ چپّیں پلوّ ءَ زیارت دستگیر ءِ ہلک انت. اے بکپیر شیرجان ءِ پس و پیر وکیں دوار انت. نوشکے ءِ بلوچ بزان جُمپانی سِلسلہ ہمے ہلک ءِ نزیک سِدیت و نیام درگ کنت. دگ (آر.سی.ڈی روڈ) چہ ہمے نیام درگ ءَ شول کنان ءَ دیم پہ میان اُستمانی ملکان و یورپ ءَ تچان ءَ روت. چہ ہمے نیام درگ ءَ ۳ سے کہن (کاریز) ہم گوزنت کہ نوشکے ءِ کوچگ ءِ مزنیں بہرے سیر آپ بیت. چہ اے جاگہ ءِ دور روکپتی نیمگ ءَ بُرزبن و شہریں رِیکانی زنڈ یانی (ریک ءِ جُمپانی) دگہ ریسگے (سلسلہ ئے) بنا بیت. ہمے ڈول ءَ زیارت دستگیر ءِ ہلک ءِ نزیک ءَ روڈ ءِ چپّیں دست ءَ بلوچ ءِ بوزءَ ہچ ءِ جوڑے و آئی بُرزگ ءِ گُڈ کے آئی سرءِ لکّڑ جک انت و لکڑانی سرءَ پٹّولہ بستگنت. ہمے دُرستیں از باب زیارت دستگیر ءِ انت. ہندی مہلوک گیشتر جنیں آدم پہ زیارت ءَ کاینت و لکڑان چنڈ پیچگنت دگوندینت پہ وتی مقصد و مُراداں پہ زہگانی نادراہیاں اے نابزانتیں ناسرپدیں بزگ دعا لوٹنت. زیارت دستگیر ءِ ہلک نام ہمے سوب ءَ پہ بوتہ. دبکپیر شیرجان ہمے ہلک ءَ جا منند انت.

زیارت دستگیرءِ ہلک زرباری ہیمگءَ نوشکےءِ کوچگءِ سیاہیں ڈل انت. کوئٹہ زاہدانءِ ریلءِ لین (LINE) چہ ہمے ڈلءَ گوزینت. دہرے ہمے لینءِ سرءَ ریل گاڑی گوزیت دیم پہ زاہدان یا چہ زاہدانءَ دیم پہ کوئٹہءَ شول کنان وشو کارکنان بیت وکش وگورءِ بے تواریں جاگرءَ توک جمبگ ولرزگے وڈی کنت. ریلءِ دگءَ چہ آدیم زرباری بلوءَ نوشکےءِ پیداوریں دراج کشّیں مات کوہءِ برزیں حصار انت. نیامءَ ئیلّیں کوچک انت نوشکےءِ.

ہمے وشّیں زیدو زیبائیں کوچگءَ مئے نامی ئیں شاعر شیر جانءَ وتی ورناہی گوازینتہ.

پکیر شیر جان اصلءَ چہ ماندیانی ٹکّءَ اَت کہ نوشکےءِ کوچگءِ کہن تریں ٹکّ لیکگ بیت. بازانی گیتءَ لے اصلءَ چہ بلوچستانءَ کہن تریں ٹکّان نیچاری انت. بلے ایشانی زبان چہ وہدءَ بلوچی انت نون رخشانی اَنت وگوں جالدینی ٹکّءَ بستگنت. تمنی رواجءِ گوں جالدینیاں مرد بہرش شریک انت وغم وشادہءَ ہم گوہمیشاں ہوار اَنت. روایت ایش ہم است کہ نوشکےءِ کوچگءِ سری واوند ماندائی بوتگنت، لے دمگءَ ایشانی جو ومیتاپ بوتگنت وباگگءَ ایشانی قلاتءِ کہنیں نشان ہنگتہ برزیں دیوالانی صورتءَ ودی بنت. رندءَ جمالدینی. بادینی ورندءَ ذگر مینگل نوشکےءِ کوچگءَ آباد بوتگنت.

نوشکے انسانانی باز کہنیں دوار جاہے کہ اودا بلوچستانءَ دگہ ہندانی ڈولءَ بازیں دمب ونشان چوکہ گوربست، گورانی قبرستان، قلاتانی

نشان ہنگتہ استنت. جمالدینی میتگ ءِ پُشتی ینمگ ءَ ماہ گُلی گنبد وزیارتءِ مزنین دمب و ہمے بلوانی تہابازین جاگہ ہمے گواہی ءَ دینت کہ ایدا باز کہنیں زمانگ انسان جاننند بوتگ انت. وت پولیٹیکل ایجنٹ ءِ بنگلہ ءِ کوہ کہ ایشی ءَ سنگی قلات گوشتگنت چہ ہمے کوہنیں نشانان انت. پرنگی سوادیاں ہم وتی نبشتانکاں نوشکے ءَ کہنیں و باز عہدی انسانی آباتیانی ہند گوشتہ.

اے درستیں حالاں چہ سہرا بیت کہ نوشکے ءِ کوچگ ربیدگی کوچگ و بُنجاہے بوتہ. بلے مارا گوں بکیر شیر جان کار انت. اور حبر ہم یکّ و پدر انت کہ نوشکے ءِ کوچگ ءَ ہر بیم ءِ نامی ئیں انسان ودّی کرتہ. کہ چہ آہاں نامی ئیں شاعر بوتگ انت. ریکی. بشّام، سیّد یٰسین، حیات خان شفیع خان. قیصر خان. شیر جان ورند ءَ بلوچی لبزانک و شاعریءِ شرو کیں نام گل خان نصیر و آزات جمالدینی انت. بارین دگہ چنت اے ملگزار ودی بکنت.

گوشنت ماندائیانی سے بہرا انت. یک بہرے بندرانی و چنّال انت. یکّے شر پنجگور عیسیٰ ءَ آحتہ و باقی شہ ہیلمند ءِ کوچگ بزاں گرم سیل (سیستان) ءَ آحتہ. بکیر شیر جان چہ ہمے گرگی بہر ءَ بوتہ. بکیر شیر جان ءِ بُن پیرُک ءَ دردیشی و بکیری ءِ راہبند گپتہ و زیارت دستگر ءِ مجاور بُوتہ. ہمیشا اے کہول ءَ بکیر ءَ لقب گوں نام ءَ ہور انت. بکیری ءَ ابید اے کہول ءِ یک خاصیتے شائری بُوتہ. بکیر شیر جان ءِ پس بکیر ملنگ جان ءَ شاعری کُرتہ. پیرک بکیر رحمان شاہ شائری کُرتہ. و شیر جان ءِ پچ ملنگ شاہ

کہ من وت آئرا دیستگتن ہم شائری ءِ تندءَ را داشتگتی . پکیر شیر جانءِ بچ پکیر ملنگ شاہ ءِ یک شئرے "بلوچی" ماہتاک کراچی ءَ جولائی ۱۹۵۶ءَ چھاپ بوتہ .

پکیر شیر جان یک رنگین تبیں ورناۓ اَت . آئی پکیری ہم نہ کرت . بس آئی دومستریں شغل بوتگنت، شاعری و شکار .

پکیر شیر جان ءِ زندءِ انجام ہم عجبیں رنگے بوتہ . قصہ چوش انت ، کہ مروچان چہ اندازگ ءَ ہفتاد سال ساری ءَ ، مردمانی گوشگ ءَ آوہدءَ لے . ڈی نامی ئیں یک ئے کہ چاگے ءِ پولیٹیکل ایجنٹ اَت . شیرجان ہمروچی ڈول ءِ صحب ءَ مہالہ نوک جو ءَ پہ شکارءَ شتگت . ہمے ڈول ءَ آئی براہندگ سردار مہراللہ خان جالدینی ہم شکارءِ شوقی اَت . نوک جو پہ شکارءَ شتگت . چہ شکارءَ رندوئیں براہندگ گوں یک و دگرءَ اوشتاتگنت . ودش گپی ءِ مشغول اَنت . سردار مہراللہ خان ءِ دز تلی ئیں توپک کہ کلنگ ہم داشت پراَت . ناگمان آئی دست بہ کلنگ ءَ اڑت و پدا کلنگ یلہ بوت و توپک ءَ آچ برت . توپک ءِ دَپ جہل اَت و شیرجان ءِ پادانی نیمگ ءَ اَت . چرّیاں شیرجان ءِ پاران گیت و شیرجان سک ٹپی بوت . شیرجان ءَ ہسپتال ءَ نوشکے ءِ بازارءَ رسینگ بوت . بلے تناوہدءَ ہون بازشتگت و ڈاکٹرءَ وتی وس کرتے بلے شیرجان ءَ چہ موت ءِ دپ ءَ ہیچ گیت نہ کرت . ہمے وہدءَ نوشکے ءِ بازارءَ کہ روچ ءَ گیشتر نوشکے ءِ مزن وکسان ہچ انت . ہسپتال ءَ رستنت کہ شیرجان ءَ بگندنت . شیرجان نامی ئیں مردمے اَت . وَ

ہرکس آ ئرا زانت آئی لے حالت ءَ درستان ءَ ملور کُرت. گیشتر آئی شکاری ئیں دوست وشپ ورروچ ءَ دیوانانی باسک جوکہ نوشکے ءَ زرگر عطا محمد محمد عمر کہ شیر جان ءَ شعران آئی حوالہ استنت، نزآ حتنت. سردار مہراللہ خان جمالدینی آئی سرّون نشتنت و میر موسیٰ خان جمالدینی. وہدیکہ شیر جان ءَ شہ بے سمائی ءَ سما کُرت، سردار ءَ جُست کُرت: " شیر جان منا زانئے ؟" آئی ہندت و چِرّک کُرت " مردم چوں وتی کوشوک (قاتل) ءَ را نہ زانت" سردار چہ آئی لے جبر ءَ مونجا بوت. شیر جان سر بندوت و بیدا گوشتی " سردار من گوں تہ تلہ (مسخرہ) کنین. منی مرک (اگہ مُرتن) ناگنت ءَ مرگے." چد رند شیر جان ءَ چہ لے دنیا ءَ وتی چم نزکُرتنت.

لے حساب ءَ معلوم ہنجش بیت کہ شیر جان بہ مُشکل جہنگ سال ءَ دہی ءَ رستگت. ووتی ورنائی دور ءَ بیران بوتگت.

عبداللہ جان جمالدینی

پکیر شیر جانءِ شاعری

پکیر شیر جان نوزدہمی سدی عیسویءِ شرّیں بلوچی شاعر و شئر جنوکے بوتگ بلکن لے بگشیں ہگازی وہیلوانے دی بوتگ. شئر جن، من ہمیشا گشیں کہ آنہ ایوکءَ شئر وگال پہ بستگ بلکہ وتی شئران گوں وشیں گٹّءَ ساز و آوازءَ گشتگ. پہلوان وہگازی ہمیشا گشین اش کہ گوں تی گگریں بیل و امبلان سنج و سوگاتیں اسپاں سوار بلوچ راجءِ الکءَ باران وشاران ومیتگان مہول و دیوان کتگ وگُشتگ، آئی وڑءَ آئی بچ پکیر ملنگ جان اَم شئرجن وہگازی (مطرب وگویّا) اَت.

پکیر شیر جان شہ پیر زیارت دستگیرءِ پکیر و مجاوران بوتگ. اے پیر بزاں دستگیرءِ زیارتجاہ ماں نوشکےءِ دمگءَ اِنت و نوشکےءِ شارءَ بازاءَ کساسءَ شش میل دُور ماں دوسے نامی کوہانی دامانءَ اِنت. آئی آئی اُرحا روکپتی کتبءِ بلّوءَ نوشکےءِ ٹیسن (ریلوے اسٹیشن) آنت. پکیر شیر جانءِ پیدا ہشت و مرکءِ روچ پدّرا نہ اَنت. البت آئی شئران درابیت کہ آ سردار علم خان بادینی رخشانی و آئی بچ سردار رحیم خان غازی کہ ہردو نوشکےءِ نندوک اتنت، دورو باریگ دیستگ بلکہ سردار رحیم خان غازیءِ مرکءَ رند آئی براس میر دینار خانءِ کالھوایءَ رحیم خانءِ

بچ غوث جان ءِ دستار بندی اَم دِیستگ. اے دورءَ نوشکے نیابت گوں چاگئے نیابت ءَ ہوریک نیابتے بزاں ضلعگ ءِ جاگئی ءِ نام ءَ انگریز ءَ جوڑ کُتگ کہ آئی پولیٹیکل ایجنٹ لفٹن وید WARE بوتگ. ایشاں اَبید مَنگچر ءِ سردار رحیم داد وزہری ءِ سردار میر رسول بخش زرکزئی، و جھالاوان ءِ مینگلانی سردار نورالدین دویم ودگہ بازانی نامان کاریت. اَمرگ شوراوک یک بڑتیج اوگان سردار سمند خان ءِ نام ءَ گیرت. چوبکش شیرجان ءِ شاعری بلوچانی یک تاریخی رکارڈے اَم اَست. اے وڑجہل ءَ آئی شاعری ءَ مادومزینن ونڈان بارو بانک کنن؛

۱: جنگی شاعری ۲: عشقیہ شاعری

اوّل آئی جنگی شاعری بزاں جھیڑہ وجنجال وراجی ڈُکّ وبلانی۔ شاعری کہ کوہنیں رواجی بلوچی دڑوواج اِنت، شاعر ہرچی رگندیت واُشکنیت باز بہ سِدک وراستی ماں وتی شئران پیش داریت. البت شاعرچہ راجءَ واُلسّ ءَ جتا وگِستاگ نہ اِنت ہمیشکا اُلسّ ءِ داہگ ولوٹ ومراد وارمانانی درشان کنوک اِنت. اگہ یک سردار ءِ کارکردان ءَ اُلس ساڑہیت یا ڈوباریت، پسند کنت یا ناپسند کنت، شاعر گوں آوان گون اِنت. مثال ءِ بگشیں حاران ءِ سردار امیرجان ءِ یاگی بوہگ و پدا گوں انگریز ءِ جنگ ءَ سستی ولگوری ءَ بلوچ اُستمان جہل جت و بد گُشت وانگریز افسر دیرءِ بہادری ءِ ساڑا ہتنت و نازینتنت ہمیشکا شاعر دی ایجو گُشیت : سردار رحیم خان غازی وتی سیاد رحدل خان بولان زئی ءَ کسانیں حبرءِ سرءَ اِہید ءِ شپ ءِ کُشیت. مہلوک ایشرا

ناپسند کرتنت ہمیشکا شاعرا اَم گشتی کہ راستیں دست ءُ بُزّ بینگ بے عقلی
اَت ۔ مُرگانی بال دیگ ءَ لانگو بلوچے ءِ کُشگ شرّیں کردارے نہ اَت۔
بلے بلوچ راج ءَ "مرڈی توکّل" ءِ چکاسگ ءِ ردءُ شرلیکھگ بوت۔
اگہ سردار علم خان ءِ بہادریں نیچ ہونان چڈّ بجستینت پیدا ہوڑدو ہندگ
بوت۔

شکاری ءِ جند وتی واری ءُ گیشتر زانت واگن کسّے آئی واری کشتی ۔
کٹّ وکار ءَ یک چلیے ءَ چہ بہاہینیت گڈّا اے جبرآ ہرا سکّ توریت
وآپدردیں دل ءُ گال کاریت وگلگدار بیت۔ گوں واجہ رحیم خان ءُ
اینچو بوت۔ آشپ ءِ گڈّی پاس ءِ بماچی چہ دتی الک ءُ سرءُ گیت۔ آہرا
دہ دوانزدہ میل پندجنگی اَت تانکن کٹنگر نامی مُرگانی آحتن ءُ پیش بزان
رو ملکت ءَ پیش احمد وال ءِ گوروگیگ ءُ سیاپ نامی جمگ وجوءُ سزبیت
اودءَ سربوت، کُنٹگانی ناوہُر چگے بست نشت۔ ہردیں کٹنگرانی آحتن
ءِ وہد سرءُ رست۔ یک مردے بلاہے بوت اَمزدءُ جک وبکّ آحت
وادشتات۔ رحیم خان آہرا منّت کُرت کہ قطرہے گونڈیں وتارا چیر
بدرے۔ یا کمّے دور بروُ بلے آمردے ناداں ءُ نزمین گیپت وٹھوک اثر
نہ کرتنت بلکن بدکلامی کُرت۔ رحیم خان وتی توپک ءُ ایرکُت وگوں آئی
دزگلالک بوت۔ اَسے درگت ءُ مرد ءِ سہ چار سنگت رستنت وگوں بیل ءُ
داس ولٹّ دسنگ واجگ ءُ ہونان چڈّ کرتنت۔ الوں آئی "مرڈی توکّل"
ءِ چکاس ءِ وہد آحت رست۔ آ بجستینت یا آوانی دست ریاد ان۔
بکپتینت وبگشینت۔ واجہ لانگو منا پہل کن من جکّے جتگ۔۔۔"اِنّہ چوش

آ ددرءُ پونز بُرّی آشمار بوت ۔ رحیم خان مڑدکاہی کنان ومیہتریناں،
دتی وارءُ سنبران ءَ وتاراتو پکےّ نزینک ءَ بُرت وسرکُرت وانگریزی
بتل ءِ رِدءَ " بجن یا بمر " جت یکّے ءِ تیرے ودگہ جستنت۔ آئی کشگءُ
رندءَ م نہ جست تانکن مردءِ کوش بیگواہ مبیت ۔ نیٹ علی محمد انگلزئی
بادینی اُشترءِ سوار کیت وآئرا کمردگالی بزاں براہوئی زوان گشیت ۔
" تہ سوب کٹّتے انوں بیا سوار بُو بروں "۔ انچو انگلزئی ماں لوگ وگسان
رخشانی بلوچی ءَ جبرکننت نزانین شاعرآئی دپ ءَ چوں کمردی گال آرتگ
بلکن علی محمد ءِ جندءِ ماتی زبان کمردی بزاں کمردگالی بوتگ ۔ انچو رشکانی تمن
ءِ بازیں ٹکّانی ماتی زبان کُمردی بزاں براہوئی انت ۔ چوش کہ کشینگی ءِ
ءِ کیچگ ءَ ننددکیں بلغانی اور ریگستان وشوراوگ ءِ رخشانی بزاں رشکانی
ودگہ انچیں ۔

سرداررحیم خان غازی ءِ ددی مڑاداریں کارامیش بوت ۔ کہ
نوشکے ءِ ڈاک نامی ڈگار وشوراوک ءِ سیم سرءَ بلندوال دموری زیءِ
زمینان گوں بڑیچی اوگانان جھیڑہے پاد آحت ۔ بڑیچ ءِ نامداریں سرو کے
سمندخان بدل زیءِ اَت ۔ آ ۱۸۸۳ء عیسوی ءَ بدل زی بڑیچانی سردار
بُوت ۔ گمان ءَ شیخ زئی ٹک ءِ سرداراَت ، بیشں نامداریں بڑیچ سرمجاہد
شہبازخاں شیخ زی بدل زی سرداراَت وہلے دسمبر ۱۸۷۹ء عیسوی ءَ
میجرسنڈیمن ءِ پرمان ءِ ردءَ یک انگریزی پوجے کرنیل ٹی، او، ڈیوک ءِ
سردکی ءَ نوشکی ءِ راہ ءَ شوراوک ءَ دیم کُرت ۔ کساس پنچ سد بڑیچ
اوگان جنگ ءَ سرین بستنت وسید بھوث ءِ زیارت ءِ گوردگیگ ءَ

سنگر لبتنت . انگریزی گھوڑو ءِ جلو گیر میجر ہمفرے اَت . انگریزی گھوڑد جلو گُرت و اوّلیں ڈیک ءَ اوگان درست جستنت ولے شہباز خان وتی رلیش ءِ مُٹ گپت وگُشت : اے رلیش ءَ زال ءِ دیم بارت نہ کنیں تانکن ہوناں چڈ مبیت . دنیٹ شہید بوت . انون نہ ایوک ءُ شور اوک ءِ اوگان جنیں و زال بول بلکن نوشکے ءِ بلوچ زالکار وتی زال بولی چاپ ءُ آئی لیلو ءَ جننت . گپت گو نڈیں ایش کہ سمندر خان ءِ لشکر ءِ سردار رحیم خان بروش دات . رند ءَ ہر دین سمندر خان آئی کساس گیست بلانڈی اُشتر بُرِت و ڈاہیر آحت و ڈاہ ءُ آورت . الک ءِ مردین زا ہگ کس ءُ نہ اَت . سردار رحیم خان وتی گلام ڈاہو ءَ گُشت : گوبریں تازی ءَ زین کن زوت کن " وت سلاح پوشت و سوار بوت . اوگان بلوچ ءِ سیم ءُ آوان رسینت ودیم ءَ اِش اسپ داشت وگُشت : ملک ءُ مالان واجہے است ؟ "

سمندر خان وتارا دیم ءَ کرت وگُشت : گواچنی مرد اداریں واجہے سردار منا تئی اُشترانی گذر نہ اَت من تئی " مطرد ی توکل " ءَ چارگ و چکاسگ لوٹت . بے شک تئی بہادری ستا کرزیت . مردچی ءِ رند منی وتی صلح و سنگتی بیت . نون دل ءَ جم کن بردمنی مردم تئی اُشتران کارنت سرکننت : " سردار رحیم خان سوب گُرت و آحت .

سردار رحیم خان بادینی رشکانی ءِ دور ءَ یک پلو ءَ ہند و سند ءِ سیم سران آجوی چول چلکان اتنت و دومی پلو ءِ عثمانی سلطنت ءِ سرءَ بیر نگان اُرش دالگار و ترک و کُردانی سرمچاری ءِ احوال ـــ

بلوچستان ءَ سربوہان اَتنت. ہمیشکا اے دورءَ ہر مڑادار و ننگدار و آجو پسندیں مڑدءِ دل ءَ پرنگی سامراج ءِ خلاف کینگ مان اَت. اے لڑءَ سردار یعقوب خان نوشیروانی، سردار خان محمد زرّک زئی، سردار نورالدین مینگل، سردار شہباز خان گرگناڑی و سردار خیر بشک مری ودگہ بازینانی نام کاینت کہ آوان یکے سردار رحیم خان غازی اَت. آ ۱۹۱۴ء عیسوی ءَ گوں چارسد لوگ وگسان چہ نوشکے بہ اوگانستان لڈّت. آئی سرمچار بُرّبُرّءَ انگریزءِ پوجی اُشتر و مڈّی بُرتنت. لیویز تھاڑ و سوہتنت. نوشکے ٹیسن بنبارکنان ءَ ریل گاڑی ءَ پروشتنت و دوانگریزءَ کشتنت و یکے ٹپی بوت بلے جست. نوشکے ءَ ابید ملّ احمدوال ءِ دمگان انگریزانی رسد و اُشتران بُرتنت. دتھاڑ و سوہتنت. نوشکے ریگستان ءَ انگریزی پوج و گھوڑءَ سرگردان کُرتنت و رلیتنت پرچیکہ بلد اتنت ددومی ایشانی سرگرگ ءَ حال آوان رست. انگریز سامراج نیٹ اوگانستان ءِ بادشاہ امیر عبدالرحمٰن ءَ اے جاوران سہی و سرپد کُرت. امیر عبدالرحمٰن وتی قندہار ءِ والی ءِ پرمان دات. نیٹ سردار رحیم خان ءَ گوں دگہ چارسد لوگان بہ قندہار برتنت. اوّل آوان میمان ءِ دڑءَ شرپ داتنت ولے رند ءَ سردار و آئی براسں میر دینار خان ءَ بندی کرتنت. بلوچ دلپروش بوتنت و ہر لگ وگس لڈّان ءَ نوشکے آتنت. انگریز ام آوان ہچّی نگوشت. سردار رحیم خان رندءَ پلہ دیگ بوت بلے آئی چمّ نزور بوہان بوتنت. نیٹ رد چے چہ قندہار بہ نوشکے رست و ایچی سن نامی انگریز پولیٹیکل ءِ دیم ءَ سلاح دوردات. انگریزی سرکار آہرا بہ کوئٹہ برت و

سرداراني جرگہ ءِ دیم ءَ پیش کرت . انگریز ءِ اشارہ ءَ سردارانی جرگہ آ ہرا
گیست ہزار کلدار ءِ ڈنڈ یُم کنگ ءِ پرمان دات . سردار رحیم خان گمان ءَ
۱۹۲ ءَ زوال بوت و آئی نیج غوث جان نابود و لاولد ، دتی پیت ءِ مال و
میراث چٹ کنان ءَ نیزگاری ءَ مُرت . واجہ شیر جان ءِ شئران درابیت
کہ آ سردار رحیم جان ءِ مرک ءَ رندا زندگ و دُراہ اَت .

واجہ پچیر شیرجان خاران ریاست ءِ حاکم سردار یعقوب خان نوشیروانی
ءِ دوراَم دیستگ . واجہ یعقوب خان نواب نوروز خان نوشیروانی
ءِ پیدا ہشت ۱۸۵۵ء ۔ مرک ۱۹۰۹ء ءِ مزنین مرادارین نیج اَت .
آ وتی پیرک سردار آزات خان غازی (۱۷۸۶ ـــــ ۱۸۸۶) وڑا ءَ
آجو پسندیں مردے اَت او انگریز ءِ گلامی و سامراجی چالبازی آ ہرا
نادشں اتنت . ہمیشا پرنگی اَم آئی کُشگ ءَ پجگر ءَ اتنت . سنہ ۱۹۱۱ عیسوی
ءَ انگریز آ ہرا ایک واردگہ وتی جال ءِ تہا آرگ ءِ کوشستے کرتنت .

و سرداران دیم دا تنت ولے واجہ یعقوب خان دام ءَ نہ
آحت . نیٹ انگریز آئی ناکوءَ موک و ملام دا تنت . آئی ناکو امیر جان
انگریز ءِ پجگرزیر بوت و ہزار مُرادیں یعقوب جان ءَ کُشا رینت . انگریز
امیر جان ءَ خاران ءِ حاکم کرتنت ولے یعقوب خان شہید ءِ نیج حبیب اللہ
خان جبست و سردار خان محمد زرک زیی و سردار نورالدین مینگل ءِ
باہوٹ بوت . انگریز نیٹ وتی پالیسی بدلینت و حبیب اللہ ءَ کوئٹہ
لوٹِت . امیر جان وتی مردمان زُرت و نوشکے ءِ راہ ءِ دیم پہ اوگانستان
سرگیت . اے زمانگ ءَ نوشکے و چاگئے ءِ پولیٹیکل ایک ڈی کیرین انگریز

کپتان ویبّ وئیرا اَت . کپتان ویرا دلی دار نومبر ۱۸۹۶ء ءَ بگر تن
اگست ۱۹۰۰ء عیسوی ءَ نوشکے ءِ پولیٹیکل ایجنٹ بوت . رندءَ بدل
بوت . رندءَ ستمبر ۱۹۰۳ء ءَ بگر تن جنوری ۱۹۰۴ء عیسوی پدی نوشکے
چاگئے ءِ پولیٹیکل بوت . گمان ءَ یک دار دگہ نوشکے چاگئے ءِ پی . اے
بوتگ . سیمی وار امیش اَت کہ حاران ءِ باگی سردار امیرجان نوشیروانی
ءَ دزگیر کُرت . امیرجان گوں وتی مردمان چہ حاران بہ پتکن آحت و
کپتان ویرءَ آئی راہ ءَ اَنکین ءَ بست و وت گوں دو لیویز ءِ سپاہیاں
دیم ءِ سرگپت تا نکن چاری ببیت . ناگت گوں امیرجان ءَ دُچار وارت
و وَتی اسپ اُرجنت و امیرجان ءَ ہکّلت . امیرجان ست و مرّا ءَ
اِشت و سِلا دور دات و دزگیر کنگ بوت . بلوچ ویرءِ بہادری ءَ
نازینتنت . اَنچو کہ شاعر شیرجان گشیت و امیرجان ءِ ڈوباریت . اُگن
ویرءَ بجتین یا شہید بوتین تہ آئی نام وشنام بوت بلے بلوچ راج ءِ
بنّام بوت . آہرا حیدرآباد سندھ ءِ جیل ءَ برتنت .

پکیر شیرجان ۱۹۱۶ء عیسوی ءِ یک واکہ دوئیل ءِ سوجے دنت
و گشیت کہ خانصاحب (میر محمود خان دویم) حاکم ریاستی بلوچستان
میر رحیمدادخان لانگو ءَ سردار نورالدین مینگل ءِ دزگیر کنگ ءَ بہ جھالاوان
دیم دنت و آ سردار نورالدین ءَ چو بیر کنت و دزگیر کنت بہ قلات
کاریت . اِدا شاعر کمّے ردوارت بر چیکہ سردار نورالدّین ءِ دزگیر
کنگ ءَ سہ رحیم نامی اَوار اَنت . سردار نورالدین ءِ باگی گری و
بند یگری ءِ واکہ دوئیلان یک انگریزا ماں وہداں چوش دنت .

۱۹۱۴ سنہ عیسوی ءَ عثمانی ترکانی جہادءِ پلہ مرزی کنوکان و برمگی سامراج ءَ گوں ڈیک وروکان دگران اَبید سردار خان محمد زرکزی وسردار نورالدین مینگل وسردار شہباز خان گرگناڑی وسردار رسول بخش ساسولی پیش پیش اتنت. خانصاحب وتی باز بلوچ سرداران خان محمد ءِ جنگ ءَ دیم دات وانگریزی پوج کرنیل ڈیوءِ سروکی ءَ آوانی کُمک بوت. کرنیل ڈیو خان محمدءِ براس نوروز خان ءَ موک و ملام دات نوروز خان ۲۴ اگست ۱۹۱۵ سنہ عیسوی ءِ تہارایں شف ءَ وَتی براہسءَ واب ءَ تیرے جت وجست وشت شومین انگریزءِ ڈیروءَ سربوت البت رندءَ اُلسّی شاعر آہرا بنّام کُرتَنت وخان محمد شہید ءَ نازینتنت.

نون انگریز سامراج سردار نورالدین ءِ رندءَ کپتنت. و ۲۴ مارچ ۱۹۱۶ءَ ءَ یک پوجے چہ کلات راہی بوت. اودءَ بلوچانی لشکر سردار نورالدین غازیءِ سروکی ءَ دُزہورک دبے سلاہ مُح اتنت، آوان ءِ حال رست کہ بمپور نگس ءَ ترک وجرمنانی بما ہندگ ساڑی اَنت وسلاح ومنابنِ جنگ بازدارنت. مگس ءِ سید گل بادشاہ و بمپورءِ سردار بہرام خان بارانزی بلوچ اَم آدان کُمک ءِ سدکی دات. سردار نورالدین و سردار شہباز خان گون گیست وسہ سرمچاران دیم پہ ایرانی بلوچستان سبر گپتنت. بلوچانی دگہ سرمچار سردار رسول بخش ساسولی ءِ سروکی ءَ دوازدہ اپریل ۱۹۱۶ عیسوی ءَ وتی سرگرمیان بناکرتنت، وانگریزءِ رسد و تھاڑوان لٹّتنت و بُن داتنت. سنی مئی ۱۹۱۶ عیسوی ءِ یک انگریز پوجے کرنیل ڈیوءِ سروکی ءَ چہ قلات سرگپت. انگریزام لاکھویانءَ

یگر تن دڈ وسارو نہ ہُول دہلار کرتنت. و بازیں بلوچان ناحق بندی کرتنت لوگان سوتکنت و لگتمال کرتنت ولے غازی مجاہدانی سوج ءَ کسّے نہ دلتے. خانصاحب سراوان ءِ سرداران چہ میر شادی خان بنگلزی ءَ دیم دات و مکران لیویز ءِ یک دستگے رسالدار نبی بشک بنگلزی ءِ کمان ءَ آئی کمک کرُت. جھالاوان ءِ باز سرداراَم کرنیل ڈیو ءِ کمک بوتنت. لیویز ءِ یک دستگے رسالدار غلام نبی کُرد ءِ سروکی ءَ دڈ ءِ ساڑی اَت. کرنیل ڈیو ءَ یک پوجے کپتان انڈرسن ءِ سروکی ءَ پہبت کوہان گواہرام رند ءِ الک ءَ لگتمال کنگ ءَ دیم دات. انگریزی پوج و لیویز سوب ءَ بِماچی رتکنت و گواہرام و حسن و لال محمد رند ءَ شہید کرتنت و آدانی زاہگ و زالبول اَم ٹپی بوتنت. کپتان اینڈرسن وتی دل ءَ سارت کرُت و نون گمشادزی مینگلانی الک ءِ بنبار کنگ ءَ پہ پہب ءِ کوہ ءَ دیم کرُت. ولے نورا مینگل و خان محمد گرگناڑی گوں گیست سرمچاران آئی راہ بست. نورا و خان محمد ءَ یک یک رائفل گون اتنت دگہ دُرست رگدار ولاری و زہم و اسپر اَتنت. بلوچی تو یک کار نہ داتنت دُرست زہم دستان شہید بوتنت البت نورا و خان محمد انگریزان تیرانی گواچی کرتنت. کپتان اینڈرسن، لفٹننٹ پارگیٹر، گھوڑو ءِ یک جمعدار دگہ بازیں کُشگ و لفٹننٹ کلینل و دگہ لہتیں ٹپّی و سر ڈہہدر بوتنت. نورا گون خان محمد دُرشت پرچیکہ تیراش ہلاس بوتنت لفٹین کلینل ءِ بدیں جاور کرنیل ڈیو ءَ مان دہیر ءِ ہندو جاہ ءِ ۲۵ جون ۱۹۱۶ء رست. کرنیل چہ قہر ءِ جُنت و بلوچانی سر ءَ بیدادی کرت و میر و سردارد

یگریزان اَم چاپنٹ جت. دومی پلّو ءِ سرادان ءِ بلوچ اَم باگی ایں آجو
پسندانی سرءَ بیداد کرتنت و بازینے شہید کُرتنت. اے دَرگت ءَ
سردار نورالدین دہمرا ہش ناامینت پدی آحتنت. سنہ ۳ اگست ۱۹۱۶ء ءَ
کرنیل ڈیوءَ آدانی جھالاوان ءِ سیم سران سر بوہگ ءِ حال رست. کرنیل
ڈیو ناکہ بندی کُرت. و سرداران ہر کُنڈ ءِ دیم دات. میر نواب خان موسیانی
میر رحیمداد لانگو و میر شفیع محمد مردوی مینگل ءَ وڈّ ءِ پلّو ءَ دیم دات تانکن
نورا و سنگتان اِش راہ مدہنت و لے نورا مینگل و سنگتش یک
نہ یک وڑے ءَ سردار نورالدین ءِ نزدو بندیں بدحالیں مردمان و تارا
سر کرتنت. کرنیل ڈیو لیویز ءِ دستگ اَم نال د وڈّ ءِ پلّو ءَ دیم دات.
رحیم داد شاہی زی مینگل اَم آئی کمک بوت. چہ مند مکران ءَ مکران لیویز
لفٹننٹ محمد رحیم زگر مینگل ءِ سروکی آدانی رندءَ اَت. سردار نورالدین
ہر دیں چہ نال ءَ گوست. کرنیل ڈیو اَم آئی پد ءَ کپت و آہرا بیر تنت.
سردار نورالدین دتی باز سنگتانی جبرنہ زُرت و سلا دور دات. البت
نورا مینگل دُرشت و سلا د دورنہ دات. سردار نورالدین مینگل،
سردار شہباز خان گرگناڑی، سردار بہاڑ خان ساسولی و غازی سلیمان
گرگناڑی و خان محمد گرگناڑی ءَ گوں سدءَ گیش سرمچاران یک سال ءَ
بجر تنا گیست و دو سال ءِ قید ءِ سزا رست. اولی سنہ سرمچار سرداران
ہبدہ ستمبر ۱۹۱۶ء ءَ سی سی سال ءِ سکّیں قیدو بند ءِ سزا رست.
رندءَ کم کرتنتش. دسمبر ۱۹۱۷ء ءَ نورا مینگل اَم گرگ بوت و انگریز
آہرا بازیہ بیدادی بہ شان ءَ شہید کرتنت.

میر رحیداد لانگو یک دَلو تبُنّد دبھاگیہ د مالوندے مردے اَت. مدام نوشکے آحت وشت. سخی و داتارے دی اَت. ہمیشا بازیں زرزوالی ءِ سبب ءِ گُڈّی روچان نیزگار بوت. اوّل سرءَ نوشکے ءِ سردار دمیر یک بیل ءُ سہ چار لوگان میہمانی داتنت ولے رندءَ میہمانداری کم بوہانءَ شُت. میر رحیداد ءَ آئی لانگو بلوچ ماں منگچر ءَ تیر جتنت کُشتنت. میر رحیداد لانگو کرنیل ڈیو ءِ آرمی آپریشن، بزان" پوجی کارواہیان" کمک داتگنت. البت بکیر شیر جان ءِ اے گُشنگ رَ دانت کہ سردار نورالدین مینگل دہمراہش آئی دیم ءَ سلاح دور داتنت.

بکیر شیر جان ءِ شاعری ءِ دومی بہر عشقیہ شاعری اِنت. بصدائی داتگیں شاعری ءَ ہور آہرا بلوچی گال لوزانی مزنیں مڈّ ئیے گون انت او اے مڈّی آئی شاعری ءِ شردک و نماد ار کُرتگ. بلوچی زوان ءِ ز گریں لوز و گالان اَ بید اردو پارسی دگردی ءِ کرڈ ذے گال کاریت. ساحت و زیورانی رد ءَ کرٹی دگوگ و دہڑی دُجمّک و ٹکّ و پیٹکُ شمشک. وگبّ و پلو دچلّو و باہینک و پادینک و نُلک و پور و کڑیار و کٹّک دطوق و موردی و دگہ بازیں لوز و گال کاریت. دشبودانی ردءَ مسک و میلب و زباد و امبر و جہبر و چنڈر دچوہہ و عطر و قطر و لونگ دہیرو دوب و دگہ بازینے. آئی مثال اَم بے مٹّ انت چوش کہ کاپوری اسپیت چوناجگیں شیر ءِ پترک، کسانزا تیں پری ءِ پیابیں رکب درکّ) انگریز ءِ ردءِ اج کپتگس گال اَم کاریت. کوہنیں شاعران مُلّا پازل و شفیع جانؑ شاعریؑ رنگ ماں کاینت. تلمیع بزاں سرسوج اَم داریت چوش ؎

لے دترا حان واحمدزیانی سیال کنت
ہم تبیں دوستاں چہ ہوسناکی بال کنت
دِل اِش شاہیگیں پاحکم کنت چو نادرءَ

احمدزئی بلوچستان ءِ حاکم اتنت ۔ و نادرشاہ بزاں ایران ءِ نادر
چمکش ءِ ظالمیں حکم اَم نوشکے وحاران ءِ دمگان مہلوک ءَ انگت یات
اتنت ۔ ہمیشکا شاعر شفیع حان ءِ (۱۹۰۴ء) وڑ ءَ وتی معشوق پہ کار مرز
بچیر شیر جان وتی دور ءِ توپکانی نام گیرت کہ اتّوں نہ گواہنت چوش کہ
نل ولسّ ولاری دبگل بُرّ بزاں رُگدار ۔ لاری ءَ تفوچی اَم گشتنت کہ ایشان
چیلکی پلیتگ ءَ ردک کرتنت ومکّو ءِ بدل ءَ گوش نامی سو لنگءَ سر کرتنت
اودءَ توپک ءِ دارُوآس گیتنت ۔ معشوق ءِ گمردگ وجیرّگ ءِ رڈگیبءِ
لُڈّگ وگمُز وتگ آرتگ وآئی جندءَ پہ کوہنیں بلوچی کیگد وکج وزباد
مال دکتر ودگہ نام آرتگ ۔ باز انچیں گالوراِنت کہ ایوک ءَ گیشتر نوشکے
وحاگئے وحاران ءِ دمگان زانگ بنت چوشں کہ موک بزاں رشوت
غاوُ بزاں شکایت، موٹُو بزاں لعنتی مجرم، ختّ بزاں زنڈیں کوٹ، رلّی
بزاں ٹکر وٹیرنگیں جمّ وپچّاں جمڑینتگیں بیرُم، درزباد ڈرز بزاں پالونکءَ
رگ، چارنالگ والگر بزاں رُمب ڈناچ ءِ وڈ، لُوہو بزاں پاسباں یا
چوکیدار، پڑک بزاں مزنیں ٹولی وسُرخی بزاں سرخندیں اسپ و دگہ
انچیں کہ آوانی اِدا آرگ دراج بیت ۔

بلوچی دیوان ءِ سوگویں باسک واجہ پروفیسر عبداللہ جان جمالدینی
۱۹۵۲ء ءِ درگت ءَ ایشانی گشگنگ وپُرمُح کنگ وسجل کنگ اماواری کشتگ

آہرا اِیوکءَ اما دورءِ لوزا نکی گل بزاں بلوچی دیوانءِ باسک شرّزانت کننت . من آزمانگءُ نوشکے اسکولءَ وانگءَ اتُن دبرے برے گوں وتی عاریفیں پت و ناکو نصیرءِ بجّیءِ آوانی دیوانجاہءَ شتن . اے دیوانجاہ یک بقّالءِ دکانءِ بالاحانگءَ اَت . آزمانگءَ ٹیپ رکارڈرءِ آسراتی نیست اَت . واجہ ناکو نصیر و آزات جمالدینی و واجہ عبداللہ جان ودگہ باسک بلوچی بتل و دَساہت دکسّو کسمانک و آزمانک دشترمُچ کنان اتنت . سرکارءِ پلّوءَ آوانءَ کُمکءِ بدلءَ بندیجاہ پیشّ دارگ بوتنت وَ آوانی دیوانءَ آہوکان ترسینتّنت و لے لے ستّ و مڑاءِ واجگ داری و لنگڑیءِ بجّھیءَ بلوچی زبانءِ ہزمتءَ پدنہ کنزتنت . مروچی آوانی واری دکارگڑانی کمّیں مڈّئیے شُمئے دیمءَ اِنت . بوانت و بزانت . بسّ !

شُمئے حیرلوٹوک :

پروفیسر میر عاقل مینگل بلوچ
بلوچستان زانتجاہ . کوئٹہ
۲۸ مئی ۱۹۹۳ءِ .

ھُرگِ مینا

چِہ : محمد یوسف ولد مُلّا بنگل جمالدینی

عرض منا استِنت گوں تو ادشاہِ لامکان
بندگ ءِ نیکی و بدی برتہ بنت عیان
من گُناہگارُن تو ببئے بِمّن مہربان
گنج ترا بازانت رُوزو (۱) اشتو کُل جہان
(شہ) میر و سردار و حاکماں ہستنئے پہلوان
رہگوزی گوستن مُرگِ مینارا دِیستگُن
چمّانِ بُرزگُرت مطلب ءِ سر بند بُوتگُن
نقشہ و دیم ءِ خال اتنت تحقیقیں نشان
مثل طوطیگ ءَ کیگد ءِ گوں من کو بیاّن (۲)

۱: وارت ۲: کُرت

"لائق اُن من تئی و دگہ کسءُ مٹ نہ اُن
بیا حویلی ءَ ما و تو نِندن زان پہ زان ! "
من گوشیں " لعل تو ہنچیں کاران ءُ مکن
آحتین ءُ ت سکّ اِنت دوست[1] ارمانی مکن "
سُہتگ اِنت طنزان، آحتہ شیدا بہ غُصّہ ءَ
اُش ضعیفی ءَ دست جنت راستیں پیچہ[2] ءَ
" قول منی ایشنِت یکو آرے[3] کائیں تئی جہا
تیگ سرءُ بوشت اِنت ترُس منا نیست اِنت پرسہا
محکمیں زردءُ موج کنت اُش داور ءَ ـــ "
شادرُخی لعل ءُ، نیم ہوا بوتن اش گُل ءَ
سیل کُنِت دوستان شیرجانی نوکین دفتر ءَ
بچوں صفت کاری لے گُل ءَ رنگانی اِدا !
چمم گُل ءَ تیر اِنت، بُرو انک شلّیں خنجر اُنت

۱: ہم طیاں ارمانی مکن ۲: پیچ ءَ ۳: یکبرے

زُلف گُلءِ شیرازی طلا کو دیں زرہ بُرانت
ہر کجا الگّنت مثل آلماس[1]کءِ برنت
وش دلیں روچاں وسلہاں[2] پوشی[3] دِرم گوری
کاگدیں گُنٹانءِ جنے مُزواک[4] سومری
ٹُلک و بیزوان انت گُلءِ لرزوکیں دڑھی
طبلہءِ بُرزانت کیگدءِ طوق و چمکلی
برتئیں گوشاں اتنت جوانیں نلگسی
غیرو تی دوستءَ نئے طمعدارءِ ہچ کسی
دزلُخ لرزانت عاشقان، کشتہ چم خمار
بربہ بازارءَ اطلسءِ زربافتان بیار
پچ و ہم کدکن بُرزکنین بادگیرءِ سوار
درکپینت دُختر سیل و پہ نیموں بہار

---

۱ : الماس ۲ : وسلہاں. ساتان
۳ : پوشیت ۴ : مسواک ۵ : شہ گورءِ

ہم طبش گندنت برآوان کٹّنت نونڈ گار
گوں وتءِ خلوت کننت دسیچّ و نِشار

اے کجام مُلکان رُستہ مئے دراچانی چنار
الشرا دیستُن یکبرے نوشکوئی کنار[1]

اے وترا خان احمدؔ[2] زیانی سیال کنت
ہم طبیں دوستاں چہ ہوسءِ چو باں کنت

دل بادشاہیگیں، حکم کنت چو مے نادرءَ
چمّن بیئش چارانت پہ گلءِ خندوکیں دپءَ

اے لبُن پرّی پہ انارکی بوسگءَ[3]
کبگدر روپوشش[4] انت رو گونا پلّیں ہمسران

دستار سوزگر دینت ہمے شوہیں سوچنءَ
دُکّ پُرشیت دُت کارنیٔت تُچّءِ دوچگءَ

چلّو زبیدارانت گوں ہمے نرمیں لنکُکان

۱: دسیچ ءِ کنار (نوشکےءِ دوستیں نام)
۲: ہبے ۴: چُھکّگءَ

پنت دپر مان کنت مولدؤ دیمءِ کارکناں
حرف کشّیت چو قرآن وانین عالماں
تاچکیں شیر انت بمّنی لُڈّوکءِ دپءَ
وسّ منا نیست اِنت گوں توءُ اوبے چو نیں خدا
تیر نیم کشّن سپر گُلءِ جوانیں مجلسءَ
عرض منی ایش اِنت ہم طبیں طوطی گوش بدار
دزّ منءِ دہشتءَ مبواش من تو فرار
برنج وحلوا بہ مجمگاں ایر بوتنت قطار
ایشانءَ وارتنت اے صنوبرءَ بے توار
صیدءِ سیلءَ بے شاہیں کر گوشکءِ شکار
ختم بیت شیرجانی نوں اِدا گفتار

کیگدۓ سیل

• چیرمیر موسیٰ خان جمالدینی
• ملنگ جان ولد فقیر شیر خان

خدائی نام منایات اِنت
ہمیشا دل منی شات اِنت
دُنیا شہ بندگئَ پات[1] اِنت
گہے دھنز[2] و گہے گوات اِنت
گہے رو[3] سیل و آسرات اِنت
شکارۓ زُرت منا مَیلۓ
رئیس پہ کیگدۓ سیلۓ
بہ پوشیں کوٹ و صدریۓ

۱: پشتوۓ پات۔ منتگ۔ فانی ۲: گاہے۔ دے
۳: لس جنوکیں۔ دراجیں توپک

نلوں گوں لس ولاری ءَ
دلوں[1] شوق گو[2] پہ سواری ءَ
کنیں سنج ءِ تیاری ءَ
بئیں سوار زینِ سُرخی ءَ
رئیں براو ملک شوقی ءَ
شکر لُطفیں صدوزی[3] ءَ
کنیں سیر مجلس ءُ تئی ءَ
جہاں ءَ باز اتنت دُختر
دو پیڑک[4] ءَ درکپنت ہمسر
بپوشنت سات و باز زیور
ہوار انت عطر و ہم عنبر
زبادو رمسک اتنت جعفر[5]
بزوری شانہ[6] ءُ دلبر

1: دل اُن 2: کُرت 3: اوگان بادشاہانی قبیلے
4: قطارءَ. بازیءَ 5: جافل 6: شک بسر رند

بدنت مالشت وتی مہپر
اشے[1] صحب ءِ تنا[2] دیگر

پہری زاتے گوںمے[3] خوءَ
بشر گوں شِکّل[4] و آبروءَ

بدنت مالشت سرءِ موءَ
بگندیں کیگدءِ تُروءَ

تمام خوشبو اتنت بازیں
کنے گوں میلباں گوازی

دتی وخت و بر آٹیم[5] ءَ
مُشیتش کیگدیں ڈیمءِ
نظر پہ نیتش شتا[6] دورءِ
بگندین چشم آہورا

۱: ایچ اے ۲: تن آ ۳: گوں ہے
۴: شکل ۵: انگریزی ٹیم ۶: شہ ہما

اسپتینت مثلِ کافورءَ
ملاقاتءَ ذمہ زورءَ
صفت برتہ ٹھئیٰ نازرک
کرڑی و گوگ اتنت جُمّک
دڑی و پیٹک وشمشُک
تئی مور ءِ انگ اتنت دراج اَنت
حساب ءَ چلّو ءُ تت بازانت
نگینگ درست پہ یکرازانت
جَنکِ پُجّ انت کننت گوازی
چگین و مُہر و شرط بازی
تراکہ چم منی رِگندی
دِلُن شہ روتگاں سندی
شاہ حسین موکتہ بندی

۱: ٹھیت ۲: سندیت ۳: گلام

... ارال ... بتہ چندی[1]
... ردا کیت منی زیبا
کپودر لڈّگ دُ کہیب ءَ
نہ دنتنت ہمسراں سوبءَ
گل ءِ دنتاں دپءِ برنج انت
گور ءِ زیب ہر دو نارنج انت
عذاب و بمّن کوربنج انت
بہ بُرّین ٹیسٹن[2] ءِ پند ءَ
من آ حتن کیگد ءِ ہند ءَ
و رین شربتءُ گل قند ءَ
شپءِ تاریکی عجب جوان انت
دمے گپ و دمے تران انت
منی مجلس گوں یاراں جان انت

۱: اشس اددا ۲: انگریزی اسٹیشن

نہال و باغیچہ و نوبت
سرءِ ٹوہوا تنت بجگت

من و دوست نشتگُن ایمن
خدائے دا[1] منا ضامن

نوشکے ئی دلبریں مردم
گرین موکل شُما[2] یارءِ
گرین موکل شہ بورءِ
رئیں و ختے ھمّا[3] جوءِ

بہ پڑ ینیں چادرءِ تالان
پڑئین[4] الحمد و سُبحان
کنین عرض گون خدا جانءِ
منی دستءِ دے بورجانءِ
رئین و ختے بر آشہرءِ
بہ نوشکے جانی بازارءِ

۱: خدارادات ۲: شہ ہما ۳: بہ ہما ۴: پھرطگ، رودرآنکی بوچی

بسیار انت دوست منی ہمبل
اتنت دُرستی منی زرگر
عطا محمد[1] و اَعومر
ٹھیننت شمشک و تلمل
منی سوغات کیت اندر
اگہ نون شاعرے وسّ کنت
حبر نے[2]، پہ دگہ انت بس کنت

۱: نوشکے ءِ نامی ئیں زرگر ۲: نیست

کِسان زاتیں پری

چہ میر کرم شاہ جمالدینی ۱۹۶۵ء

گُلّ ءِ کِساں زاتیں پری
شمس و سُہیل و درم گوری[1]
بام ءِ ترپوکیں مُشتری
تلّی تلاریں تلملی
باگانی تریں آشمی
رَوشہ[2] قرارءِ دل منی
دُردانگیں دانگ زری
تو شاہ اَتے من زرخری[3]
مہالہ گلام (من) تئی آسری

اے دوست من دوستدار من
مارا طلب کُن دوستِ من

۱: سہت و زیورانت ۲: روت ۳: زرخرید گلام

ہمزان نشینم در رئے تو
کدغن بشین در حُسن تو
چینی گُل ءِ گُلزار اتنت
اے چشّم ماغوت چشم من
اے سنگ تیرے زدبہ منءِ
لعل کہ گلے، من بُلبل اُن
شمع توے، پروا نہ اُن
دُرستیں شپاں وابءُ نوشے
سر بستہ بیت کوہے کش ءِ
من آہ و آہسر دے کشین
دوشی کہ وابئون دیتگ اُن
دست بہ گریبان شپتگُن
بوسہ انارکان گیتگُن
صُحب ءَ خداوندر وچ گتین

۱: فارسی بند

لیلیٰ کجا ، انت من کجا ؟
ہردم بہ گندیں گُلِ رُخ ءَ
گُلّ ءِ طلائیں بانک ءَ
پیری کہ رحم بمّن کُتیں
سے تاکشءِ وتی زلفاں چتیں
مسک و زباداں ہُور کُتیں
بہ گنج و دلبند وں جتیں
من بہ وتی سرءَ تعویز کُتیں
گاہے تو شیرے ، گاہے شکر
گاہ گوں نزاراباں تلخ تر
ماہ دیم (تئی) مکن شمّن خطر
سُحتہ منی جان و جگر
کیگد منی حال ءَ ببر

لعل انت و یاقُوت اسْت ہَوار
مُروارِد انت یکجا قطار
آرزو کہ درجان ءِ براانت
زہیرین دل ءِ آگاہ کننت
کسّے دو دوست ءُ کنت جتا
خیرءِ مہ گندی شہ خُدا
ربّ ءِ کلام آئی پدا

۱: رنج

زمانے بند کنت نوداں

چہ:- عبدالکریم ولد موسیٰ بٹو

زمانے[1] بند کنت نودان

شماپہ شادہ وشودان

پیابیں کہکرو گرندان

بگوراِرت مینزریں بندان

امثل ئے جاگہ و ہندان

زمین ئے دُر گہیں کوہان

زمانے پُر کنت جوہان

بیارنت کیگدئے بوہان

گلاپ[2] وچندڑو عطران

زبادو جوہر و قطران

---

[1]: دمانے [2]: گل گلاب

لونگ و جعفر و ہیڑان[1]
تمائیں مِسک و عنبیران
سیچوکیں دھوپ ءُ عاطاران
شماپہ زہد و زینہاران
جنت ءِ نقرہیں تاسان
غنیم[2] ءِ گردن ءُ سواران
مجالنت من شپ ءَ پاسان
بیارن من سحرگاہ ءَ
امُلّ ءَ ہندو جاگاہ ءَ
بلوٹن مہرین راز ءَ
شتاپ کارین ہُنر باز ءَ
مُشّی[3] من روئی انداز ءَ
جبین ءَ تن زنفدان ءَ

۱: پوٹا ۲: غنیم (فارسی) دُشمن ۳: مشیت

رگرن بوهءَ پہ سامانءَ
کنن شانہ گلءِ زلفان
کڑی گون کُنتلُ و قُلفان
پیپچیؑ ہر دو گیسوان —
شما پہ سوار تگیں مُوآن
میانِ ہر دو ابرُوآن
کنیز آئینہ ءَ بیاری
سمن بوئیں رُخءِ داری
جنک ءِ مُشتگیں بیَنی[۲]
پِتی چو شیشگ ءَ چینی
لب ہر دو عجب جوان اِنت
تہءَ دُرّ قیمتی مان اِنت
لسانِ شہد و شکر زوان اِنت

۱: پہ پیچپیت ۲: بینی (فارسی) پونز۔پوز ۳: تپیت۔ترپیت

پیسا بیں لرّکبؤ جان انت
تمام کارشں پہ پیمان انت
خدائی حکم و پرمان انت
کرّبایڑؤ کابلی درز انت
عجب گوں نجملءَ لُرز انت
ھزار و پنچصد کرز نت
گلُءَ انگشتری جوڑ انت
مُدام گوں سنگھاں لوڑ[۲] انت
پُلو و پونز پرشور انت
جُمّک و نالکؤ پور انت
پری ءِ پٹّیءَ شور[۳] انت
خدا زانت اے دگہ طور انت

گلام بیار گمُبدانیءَ

۱: لکڑّی ھیاں و کابلی کرڑیار (فاضل زّند) ۲: ھوار - ھور
۳: شُرنت

منی مَلّ ءَ نگانی ءَ
سمندءَ دہ صدانی ءَ
بسین سوار گنگلانی ءَ
دئیں شور مزلانی ءَ
وقاب ءَ شکلوانی ءَ
رجنت چو ترونگڑانی ءَ
زین ءَ سر تلانی ءَ
جنک ءِ صفت پیش ءَ
پکرتین شاعرءَ گیش ءَ
شما۲ عشق و غم ءِ درد ءَ
من اُن پہ برکت مرد ءَ
پہما۳ وانی پداں گردان
خدا و حضرت اُن یار اَنت
چہار پیر مئے مددگار انت

ا: تچوکیں (تنگ و تاج) کنوکیں ۲: شہ ہما ۳: پہ ہمادانی

خداوندءَ کنین زاری

--- چہ: عبدالکریم ولد موسیٰ بُٹّو ۱۹۶۵ء

خداوندءَ کنین زاری

تو ا دوستءَ منی بیاری

گُلءَ رارَبّ نگہداری

تہار و تار مہیں شامءَ

سرُن قُربان گُلءَ نامءَ

منندی[1] دوست منی زانءَ

کنین گیَن[2] باز کسان زاتءَ

ترا ربّءَ منا داتہ

بُرستیں جو پری زاتءَ

مَنُن پہ توکّل اللہ

بہی راضی کلام اللہ

۱: بہ نندیت ۲: بوکنین

کُنین بوجنّتءِ پُلّ ءَ
عجیب بُرزانت منی طِلاّ [1]

سات و زیورت بازانت
ہے دُرّوگوں [2] گلءَ برازانت

کٹِک د مودی وطوق انت
گو میشاں [3] دیدہ پہ شوق انت

دستءِ چلّوگلءَ چہار انت
اے کیچیءَ [4] زرگرءِ کارانت

شاہ پری وت کہ زیبدارانت
چندی مفلس و خوارانت

جنوکیں عشقءِ آزارانت
دم و ساعت سہءَ کارانت

اللہ چو کُرتگ رحمت
منا سوحتہ رنجءِ زحمت

۱: طِلا۔ تنگہ، سہر ۲: درست ۳: گوں ہمیشاں ۴: تیچیءِ

بہُی خوار دشمنءِ قیامت
تو بیرجانءِ احوالان دیم دے
عُمرءِ دشمنءِ کمّ کن
بدرُے موکءِ دپءِ ڈم کن
پکن توکل شپءِ پاسءِ
بر بیبر پہ گُلءِ براسءِ
کنین منّت کجّءِ ماسءِ
من چار رو پہ حساب نندین
ہردو دستان بر بندین
گُلءِ را پہ نظر گندین
دلُن وت کپّ بی سندیءِ
تو ظالم گوں بدیں کاران

۱: ببلیت ۲: ملام۔ رُشوت ۳: روچ
۴: کپ بیت سندیت

Scanned by CamScanner

ہمے لعل ءِ اِت ندات مارا
چراگے، روک گیٔ[1] بالا
خدا زوت بیار منی لعل ءَ
نہ اِنت سیٔ شمنّیٔ[2] حال ءَ
جلنت دَرزاُن[3] گور ءَ جہل ءَ
ربّ آیین کَنت منی سوال ءَ
گُشین من بورگُلی زہگ ءَ
دل ءَ راکُرت مئے، آگاہ
کنین پیٹ براسیاہیں لاگ ءَ

۱: گیرت ۲: شدمنی ۳: گور ءِ درز

رنگ رنگ شعر

میر خان نوشیروانی ءِ دزگیری

گشتندہ : عبدالکریم ولد موسیٰ بٹو ۱۹۶۵ء۔ نوشکے

خداجان اے منی نازِ نت
(بہ) رسول ءِ عرض منا بازِ نت
بلوچی لوزو آوازِ نت
خدائی حکم و پرمان ءَ
اشارت کُرتہ شیطان ءَ
بُرہ بہ مُلکِ خاران ءَ
بَدرئے پنتے امیرجان ءَ
پیرئے[1] لوزءَ بگوُ[2] تکرار
رعیّت ءَ نشتگے بےکار

۱: پیرائے ۲: بگُش

پکن جنگے ، بئے سردار
سپاہ پروشتہ کلامءَ را
بلوٹ موک و ملامءَ را
شُما داگُڑ[۱] ، شہ سردارءَ
شاغاسی[۲] گرم اتءَ اے کارءَ
شاغاسی لوٹتہ براسان
عاقل و دانائیں دروزجان[۳]
زنگی زرتہ ہتھیاران
بگل پُرّ ہما دستءَ
شما دا دُژمنءَ کستءَ
گو ندیت سخی آزات خان
اسّمئے بشکلءَ پکن آسان
شہید بوت سردار یعقوب خان

۱: شہ ہمادا ۲: نوابءِ وزیر ۳: دوست جان (دوست محمد) ۴: تویکءُ قسمے
۵: بزرگءُ یات کنگ ۶: سردار آزات خان ۷: سردار یعقوب خان کہ امیر خان آئرا کشائینت

امیرءِ کاگدو ایلچی
شمنگءِ[1] بُو تگنت پیلچی،
شانگو[2] لکھتہ ویسر[3]
دلءَ باور نہ کو اُتّر
ویسر کہ موج کنت دلبر
مشالِ چلگءِ جمّر
امیرخان گشت پمے رنگءَ
بہ بچّیں حاکمءِ جنگءَ
نہ پیٹرینیں سروسنگءَ
ہمودا جوئے پنتکینءَ[4]
وتنّیری[5] اُڑدو[6] ہنکینءَ
امیرخان بست کچھریءَ
(چو) وقابءَ بالءِ کومہریءَ

۱: شہ ہمنگءُ ۲: شہ ہمانگءِ ۳: وائسرائے ہند ۴ پنتکلنءِ تھاڑو (تھانہ) ۵: ویب وائیر WEB WIRE ۶: کیمپ CAMP

رکیب داتی وچاری ءَ
شُتہ ڈاہ بہ جھلاوان
پرنگی ءِ سبر دربارءَ
وہیر نشتہ چو جونوار ءَ
خماری چست کنت چمّان
وہیر سوج کنت "کیا ہے؟"
"تمھی کا کیا چلے جائے"
رسالہ زُرتگنت آرا[1]
بریبر برُت من شہرءَ
کرڑی و جیل من پادءَ
برنتی حیدرآباد[2] ءَ
دینتی پلپل و واد ءَ

۱: آئیرا (امیرخانءَ)
۲: حیدرآباد سندھءِ جیلءَ

دپ ءِ وشّنت پچو شہدءَ
گروان لُنگ اتنت پچو تو
بزورنت بیلچہان موٹو
سڑکّان کار کنت ہررو
دپءِ لُش گرنگیءِ غا۱ اِنت
خوراک لُش یکّ و نیم پا اِنت
کالا۲ پاڑی شمے جاہ اِنت
پشنگ۳ نون ملکءِ اوگان اِنت
امیر جانی گُشنت جاہ اِنت
یدا آحتن تئی گران اِنت
سردار صاحب حبیب خان۴ اِنت
ہمودا ایر کنت بیدگ۵
تُپنگءِ بال کنت میدگ

۱: غاو ۔ شکایت ۲: کالا پانی ۔ سکّیں جیل ۳: پشین ۔
۴: نواب حبیب اللہ خان ۵: بیدٗ ۔ آہگ پہ نشانہ گوازیءَ

کریم جان لُڈّگ و زیبا
بُر دستۓ بگلؔ جیبۓ [1]
پکیرؔ اے روپی تئی انت [2]
حسابۓ سوج مکن سئی انت [3]
بیارت پنچ کپتل ربّی [3]
پکیرۓ نیکی و ٹیکی
"شاغا تو ادہر خیال کر"
منی داد برتہ بیداور
بدئے اُن جُپتے کاریگر
نہ زوریں پیرگیںؔ پنڈر [4]
منی جُپتۓ پکن بریُبر [5]
پدے کپتنت منی بزگر
پکن چار نالگ و ہلگر
ڈگار آباد بنت اکثر

۱: حبیب ۔ کیسگ ۔ کیتو ۲: فقیر ۳: پنچ کپتل ربئ حرماگ ۴: پیرین ۵: گوجالی جُپتۓ

سردار یعقوب خانءِ گوش

چہ :۔ ملنگ جان ولد فقیر شیر جان ستمبر ۱۹۶۵ء

یا الہٰی شکر گوں آ ربّ پرورءَ
گٹّ لوپ، سوالی، کپتگیں غوثءِ لنگرءَ
کپتگُں نام پہ دلءِ سختءُ [2] و باورءَ
سیّداں، شئے محمد ہہنگیں آزور آورءَ
بوج منی زردءَ، جوڑ کنین شعرءِ دپترءَ
جوان بنا زینیں نمروز [3] خانی دِلبرءَ
نوشیروانیءِ کارگشادیں بے درورءَ
محمّد یعقوب خان، ملک خارانءِ بادشاہ
گُڈ چہ نمروز خان، جوان داشت آ کُچگءَ
مُدّعی کپتنت منصب و حُکمانی سرءَ

۱: صدق ۲: سردار نوروز خانءِ بچءَ

امیرخانءِ ہمّتءَ وتی بست پیشترءَ
لوگءِ چاریاں، جاہ دات کوٹ[1]ءِ اندرءَ

ایسُپ خان زرتہ کردے، لہتیں نوکرءَ
نشتگنت سردار بر کچہری و مجلسءَ

دُرست اتنت خیالی، آگدیں رُوت اِنت برگسءَ
ریتگنت سردار پروتی وابءِ شادّہءَ

گُشتہ ایسپ خان، سنگتاں چون اِنت نون جبر
پمّنی خیالءَ وابنت یعقوب خانءِ دلعذر

نے چشیں گاٹے[2] ریتنءَ میلیتن گُدر
قوم جمالدینی، حیدرزئی جُمّعہ سرمچار

برپدءِ روچءَ آوترا کُرتی بے میار
پر بلوچیءَ کُرتی برا ایسپ خان توار

"حُکم ترا نیستنت، لشکرءِ واگانءَ بدار"

ء[1]: کلاتءِ [2]: گارڈ۔ پہرہ دار

ناگت ءَ انباز کُرتنتی خونی یُیں نہار
دعویٰ ءَ کُرتہ فیصلہ دست ءِ ہتھیار
آحت ونون رستنت اود بر سر دارءِ کنار
یک بران فیر کُرت ریفلاں شوییں ہتھیار
اَچ پداں سایگ بستگنت زرمشتیں سگار
سوب کُرت ایسپ خان، لگتہ برکوٹءِ سرءَ
زوت پشیمان بوُت، ارماناں کاری بردل ءَ
پروتی دست ءَ گُڈّتُن دراجِ نیوگ ءَ
تہار مہ اُن کُرتہ ملک حارانی کوچگ ءَ
گوانکءُ تو پکاں رستگنت سلطان ...یر
یارو جمعہ کپتان ءَ گون ات اے بہُیر
یک برءَ فیرءَ ہر سئیناں جائی وارتہ تیر
بندگ وباتی بڈّتنت، مُچ بوتنت جزیر
محمد یعقوب خان گں ...ن ءَ اَت دِل بزیر

اَچ سرءِ روچ ءَ لے جبر سر دارءِ ات دپءَ
"خاران ءِ گزّانی کنین دیم حونی و ترا "
تن ہزاران تیءَ لعل کُمیت، سُرخند، بوراتنت
پر بدیان ئَت ساہتک، چون پزّوراتنت
یک صدو پنجاہ تیءَ خضوری و نان خوراتنت
آشپءَ چہ سرینان پرشتنت وَچم کوراتنت
شاغاسی صاحب بالکل بکری بوت لبسیار
آئرا آزات خان سخی واب ءَ دات حوال
"زوروتی براسان ءَ اچ ملکءَ بُو فرار
حبیب اللہ خان ءَ وتی دست ءَ تو بدار
دل مہ بند بہ حکم ءَ، صحب و بیگہ ءِ سایگ انت
یعقوب خانی تراقبرءِ واہگ انت "
دوردات جانپاں، بُرز کُرت بہ سینگءَ
سیءِ ئیں جمازانت، دیم کُرت بہ بے سیمگ ءَ

واجہ بیرکءِ ، بلکہ ننگءِ کنت طمع
دُرست سرداراں زیادہ بد بُرستہ ہنچُشتی
خان بلوچءِ حشم کنت ، غیرتءِ جُشتی[۱]
گوں پُلیٹیءِ[۲] ، آقلاتءِ ہنچُش گُشتی

"تم تو آپ دیکھو اچھی بات نہیں
میجر بین صاحب زیادہ ناراض ہوگیا ہے
لوز انگریزی اجنٹ[۳] صاحب کو بولا ہے
تم کو معلوم ہے امیر خان نے ایسا کیا ہے
اپنی خوشی سے سردار صاحب کو مارا ہے"
سردار صاحبءِ من دئین تحقیقیں حوال
دروگ گُٹّیت و آخرءِ ہستنت ہم نکار
زندگءِ منتن بر نہ کائیں سال پہ سال
پیادگُن مَیلے ، بر اولاکے اُن کنت سوار

۱: جُشیت ۲ : پولیٹیکل ایجنٹ قلات ۳: اے جی جی

اُشترے لوٹین پہ وتءَ ، وارتنت جرّ و دار

گزکوہان بیتنت چر تگنت حارانی بہار

پُرزہ ئے لوٹین کاگدءِ بیت ....

پہ رہءَ شُنگیر تئیَ مدارنت گوں من چکار

وشدلءَ سر بین من براہوشکےءِ دیار

سوداگر کاینت اَش پشنگ[1] و قندہار

ایر کننت دیمءِ اُن صد و ہشتاد کلّدار

۱: پشین

شاغاسی مولاداد

گوشندہ : ملنگ جان ولد پکیر شیر جان ستمبر ۱۹۵٦ء

خدایا اے منی نازِ انت
گوں رسولءَ عرض منا بازِ انت
مئے بلوچی لوز و آوازِ انت
بگندت امرِ سُبحان ءَ
الٰہی ربّ رحمٰن ءَ
حندائی حکم و پرمان ءَ
اشارہ بوُت بہ شیطان ءَ
برہ بہ مُلکءِ خاران ءَ
بدرے پنتے امیر خان ءَ
چوریت ءَ نشتگئے بیکار
پکن جنگے بیئے سردار

بدہ زرّو ملامان ءَ
سپاہ پروشنت کلامان ءَ
سردارءَ پیش اتنت آگہ
بہشت ءَ جوڑ اِنت تئی جاگہ
ہزار قسم اتنت بینوہ
اچو د نون گُدّ سردار ءَ
شاغاسی گرم ات اے کارءَ
شاغاسی لوٹی براسان ءَ
دوست محمدؐ عاقلیں دانا
علی محمدؐ مزن شان ءَ
ہما دلبود ءِ داستان ءَ
نہ ننندیں مُلکِ خاران ءَ
وتی پشت جتی مالان ءَ
تمام ڈاہی و میشان ءَ

بسلاہ و زرّو شُہران ءَ
دربستان دوردات بہ میران
زرنگ حبیب اللہ خان ءَ
شتہ یاغی پسندخان ءَ
بگشتیں زگرہءَ سردار ءَ
خدائی سیل کنت کار ءَ
شُتہ ڈاہے بہ سرکار ءَ
بہ آ انگریزءَ دربار ءَ
اجنٹ ءَ لوٹتہ آرا
شاغاسی گپّ کنت گو آیاں
خماریں بُرز کنت چمّان
بدرے اُن لشکرو سامان
بریں بڑسے بر آخاران
اجنٹ گشتی صبر بکن یکوار

سردن ءَ آحتگنت اخبار
حبیب اللہ خان انت سردار
امیرءِ کاگدو ایلچی،
انگریزءَ کرتگنت پیش تئی
گُشتی ہرچی اے شاغاسی
ترا حکم انت بکن جلدی
اشید تار دات وسیئر[1]
اشانگو لکھتہ کلٹر[2]
دل ئُش اے زات نہ کُرت باور
وہیّر[3] لون پادکیت دلبر
مثالِ چلگّ جمّر
کمربند بوتگنت پلٹن

۱: وائیسرائے ۲: کلیکٹر (Collector)
۳: چاگئے پولیٹیکل ویب دائیر)

ہما گوڑکی[1] اتنت لشکر
ھزارہ[2] شیعہ ئیں لشکر
تہے ئش کمسّگیں سوّجر[3]
امیر خان گشت پہ رنگ ءَ
نہ پُجّین حاکم ءِ جنگ ءَ
نہ میڑین سرو سنگ ءَ
سلامتی آختہ بہ دیم ءَ
ہمود سرہ جوڑئے پتکیّن[4] ءَ
وہیری اُرد ءِ ہنکین ءَ
وہیری نون سوج کننت: کیاہے،
کیوں تم ایسا کرتا ہے؟"

۱: گوڑکی - نیپالی پلٹن ۲: ہزارہ پائینیر
۳: سولجر یعنی سپاہی مطلب چہ انگریز سپاہیاں ۴: حاران ءِ پتکین تھاڑو

حوال آحت کہ" چلاجائے"

رسالہ آئرءَ زُرتت

برابر کوئٹہ[1] ئے برُتنت

ہمے ڈول حکم اُشالاتءَ[2]

جہے جوڑینت بلوچ گاٹءَ[3]

جبر راستیں عجب جوان اِنت

پشنگ[4] تاملکءِ اُوگان اِنت

بازآرگی[5] سیل و سامان اِنت

گُشتنت جاہِ امیرخان اِنت

منی گوش بوتگنت سئی دار

ترپےءَ جتہ بلخوردار

نہ بوت دستءَ دگہ کردار

پدارِ رُپتگنت سردار

۱: کوئٹہ ۲: اے.جی.جی ۳: بلوچ گارڈ ۴: پشین
۵: پشینءِ شہرءِ نام انت ٦: ترپ، جنگ ٧: برخوردار

سرداریٔ لوٹنت حجّام
ملاڑانش پکنت نیامُبل[1]
ببیت بہ نیام سرءِ کاکُل
بدئے ئُش روچءِ سزا بلّتی
بہ گنڈ نت ءِختّ و بازرِلّی
برئیتش حیدر آبادءِ[2]
دیئتش پلپل و وادءِ
دپے کنش دش نت اچیہے شہدءِ[3]
خوراک ئُش یکّ و نیم پاوءِ انت
کالاّ[4] پانی شمے جاہ انت
بزانت دیم شمے سیاہ انت
بزورنت بیلچہاں موٹو
سٹرکان کار کننت ہرردو[5]

۱: نیام مُبرءِ تلفّظ ۲: حیدر آباد سندھءِ مزنین جیل
۳: شادءَ ۴: ایدا مطلب سکّیں سزا ۵: ہرروچ

صفتِ حق انت بہ مردارءَ

حبیب اللہ خانِ نامدارءَ

شاغاسی ابرششءِ سوارءَ

بزوری میانءِ مردوارءَ

بجّل پتّرو حمیلءِ را

" شاغاسی قوادہر خیال کر"

منی داد برتہ پیداور

دو جوائیں بیارتہ کاریگر

بلوچے نام شیرجان اِنت

الٰہی مئے نگہوان اِنت

انت سچّا ہمائی پیر

ہمارا ہچ نہ گیرت تاکبیر

گُلامءِ معاف بنت تقصیر

۱۰: جلکہ ابلق انت؛ ۱۱: زخمءِ ۱۲: توپک ۱۳: بددُعا

سرداررحیم خان بادینیؑ

گوشندہ : ملنگ جان ولد پکیر شیر جان ستمبر ۱۹۶۵ءَ

کریم و قادریں یاربّ دانا
دلانی مالِک وھستئے توانا
سخاوت رپت گوں مردی و شانءَ
بگندت سیل کنت آخر زمانءَ
منی زرد آحتگنت بر موج و لہرءَ
ٹھینیت ریسگاں گالاں قطارءَ
بنا زینیں ترُلیں زحم جنءَ را
اَچ ءَ رِچءَ رحیم خان زرتگنت سر
گرڑ نڈے[1]، شوخ و بہادریں ڈلاور
شکارءِ میلءَ در کپتئے دلبر

۱: پشتوءِ لوزے کہ مطلب بھڑ انت

سیاہ آپ چمّگ و کاریز و جنگل
ہمود گوں لانگواں بوتنت برابر
ہما بدبخت اتنت نادان و کم خیال
و تی قوّت و زورءَ بِرنہ کُرت یال[1]
درابوتنت مُرگاں و اتگنت بال[2]
ہمے ڈول گُشتگنت خانِ نواب ءَ
وَتی کُشّتگے عمرءِ حساب ءَ
و تراغرق کُرتگئے جُہلیں دریاب ءَ
مسگار سبزیں شہ جُپت ءَ ہُر جتی جپیت
ہما کو پری و نیام سرءِ سست
برآمجگءَ دیءَ سکّ کُرت و جہل نشت
دومی سنگت لگور بوت پُشتی کُرت جست
برائی برجتہ رحیم خان توارءَ

۱: حیال   ۲: سرءِ کاینول

کُجا کِلّے روے ہمرہءَ را
پِراپونزءَ پکش رِیک برڈگارءَ
گُڈا کِلّیں سَہرءَ تیئی تورءِ را
برو سَئی کن وتی نون آلُمءَ را
انگل زئی آن علی محمد شکرزوان
گون آ شہزادگءَ کرتہ وتران
"بھلّوسوب[1] اَس کریسں اسہ سَراَش کان"
ہمے ڈول گُشتگت رحیم خان ہمارا
ہمے گپتءَ زانین میارءَ
گُشیں مردءَ رئیں چوبے توارءَ
نوا کَستّے بئیت پر آئی وہار[2]ءَ
کپیں شیرانزءَ پرکائیں[3] وتارا
تا پیشیمءَ داشتگت سنگرءَ را

۱: براہوئیءَ گالے ۲: کمکءَ ۳: پرکایگ. چکّاسگ

ندی کسّے وہیکیم کُرت دلءَ را
کچہریٔ مجلس انت سردار علم خان
گشیت انت مرحبا انت برتہ رحیم جان
بلاشک برتو برازی ھمے نامءَ
دُرست خشت[1]ءَ تئی میرات انت زحم
ھمے حدّو حدیلءَ ھر کسے ھست
تمام قومءِ سرءَ ایر کُرت وتی دست
بڑ[2] پچیءِ ننگءَ جتئے شست
ھما اوگان و شوراوک[3] ئی پٹھانءَ
بُلندالی برا حدّو ڈگارءَ
زبردستی ءَ اوگانءَ کُرتہ بہانہ
تمام رخشانءِ فوج و غوشم[4]ءَ را

---

۱ : ... ءَ ۲ : اوگانانی بڑتیج ٹک
۳ : نوشکےءِ سرحدءِ ... ءِ اوگانی علاقہ ۴ : مُچّی

دو دیمءَ جنگ پہ توپکءَ ٹہت چوش
لگورمرد بوتگنت پکرءَ الاہوش
رحیم خان زحم کُرت ادگان کُرتء پروش
پکیر شادی آحت کپت پہ نیامءَ
خدائی میڑءَ آورتت قرآنءَ
سید بہ وت گوندینت لکڑانءَ
رحیم خانی پادرِ کُرت لشکرانءَ
بڑیچیءَ حبر تحقیق سُجّت
گوں آ رحیم خان آئی دست نہ بُجّت
سمندا خان گشتہ شہ قولءَ وتیءَ
کنین رخشانیءَ ساہءَ بدیءَ
دگہ چُنت سال گوست پہ ایمنیءَ
سمند خان گھوڑوے زرتت شہ جاہءَ ۔

ا : خان سمند خان بڑیچ

گوکے فاتحہ کُرت پہ نام خدا ءَ
بدے رحیم خان ءَ مئے دستءَ تنیاءَ
اشود ءِ اِشت و آحت پہ ناسئ ءَ
ہما کاروان لُٹّت گُلّہی[1] ءَ
بُرّے اُشتر شہ ہما آپ رَئی[2] ءَ
ہیے درستان برت پہ یک جہی ءَ
حوالے قاصدیں آورت ڈہی ءَ
مروچی سوب کُرتہ مُدّعی ءَ
کسے ساڑی نہ انت بولا[3] زَئی ءَ
قلات گیر سریں بست پہ غُصّہی ءَ
گُشیت رحیم جان حضوری نوکرءَ را
بیار درگیج و قابیں شیہرطءَ[4] را
زین ءِ برکن پہ حکم کردگار ءَ

۱: کلّہی ڈگارءِ نام ۲: کرّءِ ۳: با دینی آنی سردار خیل
۴: شیہن اسپ ءِ اصیلیں نسلے اَت

دپ ءِ دے زیرُکی ئیں آسن ءَ را
ہما دست واگ ہرات ءِ درّوال[1] ءَ
لگام و سینہ بند، دُمچی، سری اِنت
لوندو پرّک و سُہرءِ کڑی اِنت
بچیر زین و ہورتنک آبریشمی اِنت
جوہرداریں رکیبِ[2] غالبی اِنت
سردار صاحب کہ پوشیت وسلوانءَ
سمور و گراں خریدیں چوخوآن[3] ءَ
گوڑءِ گوٹِ گمان ءَ کیمخیا[4] اِنت
درشپیں خنجرِ پہ زیب و براہ انت
دپ، نال و مُشتِ پہ پیروزگءِ اِنت
جہہ ءَ مہمیز گُرتہ زہرمار ءَ
رکیب پادءَ جتِ پہ جوشءِ لہرءَ

۱: DRUWAL ۲: رقیب، رکاب ۳: چغہ آنءَ ۴: کمخواب

ہمے سُرخنـد روت چو مُرگِ بالءَ
نہ آسکیں درک زوری وار پہ وارءَ
گورءَ تائیت وگوگ انت پہ قطارءَ
پہ سُرنبان دُرشتگنت دراہیں ڈگارءَ
تنیا بُرت ورسینتِ لشکرءَ را
مزار بیمءَ گُرتگنت سکّءَ توارءَ
"وتی دیما بگرِدین او سمندخان!
مںا زانے کہ من ہستن رحیم خان!
تنیا کپتگن دستءَ تئی جوان
اگہ جنگے کنئے؟ "اے گو میدان"
منا تاکبیر تہ گون انت چہ الاہءَ
برے زحمءَ شرِدک وجنگ جاہءَ
چُشیں روچان لوٹیں شہ خُداءَ"
سمنـدخان گُشتہ تراں مرحبا انت

۱: اسپءَ رنگے

ببر بگّ ءِ تئی دیم، نون پدا انت
لگور آ انت کہ مردان ءِ گُشنت سُست
ترا رحیم خان مروچی گُرتگن دُرست
سمند خان گردینت اسپ ءِ وتی واگ
سرءِ جنگ نیست بالکل بے باگ[1]
بزان ہر دو یک پِیش اتنت زہگ
ترا سوب داتگِنت نون لامکان ءِ
بگّ ءِ گردینیت، نون کیت دڑجنان ءِ
رحیم خان پہ جنگ ءُ شپ خون ءَ تیار اَت
حاصل خان پُلّو ءِ سنگت وہار اَت
شپ ءِ سنتری وگاٹیں پہرہ دار اَت
سردار رحیم خان نشت و ہنچش گُشت
"ہزار ارمان منا پہ رحمدل خان ہست

ا: براے باگ

چشیں براِس من شکست ڈات پہ وتی دست
دگر سیالءَ منہ و کینگ و کُست
ہما ورنا شہیدی منصبءَ رست "

ہمے اوگان کہ آحتنت سے وچہارءَ
شپءَ دُزّیءِ و آحتنت بے توارءَ
بہرام خان ئَ بُرتنت کاریگرءَ را
صُحبءَ رحیم خان سئی بُوتت حوالءَ
بگل پُرّیں بہ زرتیں رِیفلءَ را
ہما زرمُشت و لوہیں اسپرءَ را
اُردش بُرت بر آ اوگانءِ شہرءَ
تمام اوگان گشنت " خدائی دَپارا "
وتی چمءِ دئیں من شاہدیءَ
سردار بوتت فرارشہ ملکءَ وتیءَ
پہ جون وفتنہ و جنگ و بدیءَ

تمام رخشانِ زُرت بولازئیٔ

شُتت بہ کابلۂ تختِ قویٔ

رپوٹۓ پیش کُرتگ وتیٔ

"منی جند آحتہ پہ غازی گریٔ

منا حکم دے پرا کفرۂ بدیٔ"

بگُشتین کش صدر[1] اعظمۓ را

امیرے ضلعۂ آحتہ دیارۓ

انگریزۂ گُڈّ تگی ریل و تارۓ

انگریزانی کشّگ سکّ گران انت

نہنگیں حاکمۂ زورۓ امان انت

اجنٹۓ گوں، اچیسن[2] کُرتگت تران

یگُشتی ہرچی خان بہادر شکر خان[3]

اُستنت منظور ہمائی گپّ و ہم تران"

۱: اوگانستانۓ وزیر اعظمۓ گشنت ۲: A Chesan
پی. اے چاغی ۳: حاجی میر شکر خان جمالدینی

خان بہادر ءَ اِش ورتی حدّءَ گُرتت وسّ
چشیں کارے برے وختءَ مکنت کسّ

سرءَ لتّاڑ دُرست بوتنت ہاوار
خدا ازورآورے کنت ہنچشیں کار

خدائی امراتنت سردار بوت بیمار
شپ یانزدہ وسی بیل ہم ہوار انت

پہ مرگ ءَ پیالہ پُرّو تیار انت
سردار ءِ بوتگنت مرگ ءِ حقیقت

دینار خان[1] ءَ رحیم جان گرتہ رخصت!
"گوں آغوش[2] جان کنے جوانی و مروبت"

یکیں شیر جان بگش گالان پہ بازی
دینار خان ئی دل ءَ اِش ورت کن راضی

۱: رحیم خان ءِ براس
۲: رحیم خان ءِ نیچ

صفت ہنچیں براز رحیم خان برازی

مُزّوری پہ رمنی پوریات وحقّان
دوخرواز گلّہ اش ڈاک ءِ دیکّان
سرداز ءِ جند من لوٹیں خلعتان
تمام رخشان ءِ ہرچی پچو چک وجان
لوڑی پہ کنت گوں آ غوث بخش و دینار
اگر کسّے وتراچنڈری کنت ناگار
(پہ) اُلس ءِ ہچی نیستنت دو خرواز
دگہ برزیں حساب ءِ کنین سوار
پدی روچان مبیت اش من گلگ دار

میر رحیم داد لانگو

گوشندہ : ملنگ جان ولد پکیر شیر جان ستمبر ۱۹۵۶ء

یات کنین پنچ وخت خدا را
سیدان شے[1] محمدؐ را
آحتر زرد مئے موج ولہرء
نازیننن جوانیں سرءَ را
سردار رسول بخش قہارءَ
شبخوں بوت بہ چاگئی شہرءَ
ساریءَ بندئے میارءَ
درختئے شہ میشءِ دارءَ
شر ببنت سر بندین جوان
پیرک تئی میر شریف خان

۱: شہ شیخ

شیر بیمیں سردار سفر خان
رحیم داد خان نون نہ رنگ سر
گوانزگِ چنڈینت برابر
رحیم داد خانی دور و باری
گشت پہ آسرات و سواری
مادیان و کولواہ ءِ مہری
خوجواانیں[1] چہار اتنت جہان ءَ
ایشیا رب دات رحیم داد خان ءَ
یکے تئی دین و دُنیا اِنت
دومی دولت و سخا اِنت
سیمی تئی رنگ ءِ رستا اِنت
درست بہ رحیم داد مباہ انت
نون بیان کُرتت پلیٹی[2]

۱: عادت ۲: پولیٹیکل ایجنٹ

سرداران ءَ درستان لوٹی
نورد ین خان کُرت جنگ یہ مردی
حاکم ءَ ءِ کُرت باز دردی
زندگ و دراہ ءَ گردیءَ
اُشں شماکئے آترا گی

درست سردار سراوان
چو جواب داتنت ہماوان
مئے نبیؐ دست ءَ جشین تران
دیم گردینت بہ رحیم داد خان
رحیم داد خان گُشت من رئین انت
سر پیرآ گُنگ ءَ پرینین انت
قول اِنت کہ آترا گرین اِنت

۱: سردار نورالدین ـــ شاہی زئی مینگل ۲: گیرت گرفت رکنت ۳: نہ بیت ۴: من رئین

زندگۓ نیائین مرین اِنت
رحیم دادخان نون گیرت اِنت سر
اَچ قلاتۓ زرت پوچ و لشکر
جہلاوان، ..... گور
گوں سردار نور دین بوبرابر
داتگت دہشت و ہکّل
" ہمر کیسہ مونے کنا رسّل ،
ربٹ سِلاتے یا مُخے مل"
سردار نور دین دُن کہ پالرے
جنگ نا اِلاّ وایارے
انتس کہ نا اختیارے
نیغاں چپ ہرکس مرو ُسس
پنچ ہزار بندغ یرو ُسس
سوب کنیغان دیّرو ُسس"

رحیم داد خان تئی دست انت ؤ راج
جہلاوانءِ کُرت بُنبیلؤ تاراج
لگّتنت ترنب و روالی
لُٹّنت دولت و مال
سنجری و بوپ و غالی
اے گِساں ہورک اشتنت خالی
خان صاحب سئی بوت قلاتءَ
براجنٹ ءَ تارِ داتہ
رحیم داد خان سوب گُرتہ آحتہ
جہلاوانِ دُرست پتانہ
انگریز باد شاہ انت ظِلاّ
خان بہادریءِ داتہ بِلہّ[1]
ریفلءِ قیمت ہزار انت

۱: تمغہ

رحیم داد خانءِ چیرزے پکار انت
سوج مہ کنت کل اختیار انت
رحیم داد خان گشت نوکرءِ را
دور بینءِ بیارت گوں وارءَ
ریفلے سئی و ہزار ءِ
میدان و صافین ڈگارءَ
دُور جنت بہ چشم یارءِ
و سلوان پوشیت دو زیلءِ
ریفل و زرت حمیل ءَ
شہزادگ حدءِ سوار انت
گھوڑوءِ دھنز جیہ پدا انت
پریدیاں استنت جوان
تورگءِ بی کا سگے دھان

۱: سئی و ہزارءَ ۲: دو قسمءَ ۳: بیت

شور کنت وختے رحیمداد خان
میر موسیٰ خان دین ءِ تئی براس
گوں تو است بیشک پہ اخلاص
ہر کسے بئیت بہ مُلکِ خاران
پیرک ءِ تئی گپتنت نام
مُرت آگوں سردار آزات خان
آبرو ءِ بازانت گوں آوان
حاکمی دربار و جِرگہ
ہر کہ بی بے وس ماندہ
میر موسیٰ خان ءِ گپت بہ یلہ
موسیٰ خان یاد آحت چٹک ءِ
ہر چون بی گیتر آئی حق ءِ
شاعران شیر جان پکیر ءِ

۱: میر موسیٰ خان جمالدینی ۲: سردار آزات خان نوشیروانی ۳: یا اللہ۔ توکل ۴: فقیر

انصاف گون عقل و دلیل ءَ
شعر گُشت پہ رحیم داد خان میر ءَ
من دلیست عالم ءَ گُشت
دولت ءَ گردینت پُشت
لکھ حساب ءَ صد ہزار انت
لیٹر ءَ بارہ بسیار انت
تئی دل ءَ یک کلدار انت
کاگدے، نوٹ صدی ءَ
بشخنےَ چو چہار پیسہ ئے ءَ

ربّ کریم ساز

گوشندہ : ملنگ جان ولد پکیر شیر جان ستمبر ۱۹۵۶ء

ربّ کریم ساز و صاحب حق اِنت
بادشاہی تئی محکم و سکّ اِنت
تورہ و بشینچ صد ہزار لکّھ اِنت
نامِ اللہ اِنت قدرتِ باز اِنت
نیستِ پرواہ، ربّ بے نیاز اِنت
بندگ ءَ ہڈگیر و سبب ساز اِنت
ہر کہ بہ دین ءَ سخت[1] و اخلاص اِنت
آ بہ پیشوا ءِ حُبّ و انباز اِنت
جاہلیں خرسان واجہ بے نیاز اِنت
ہر کہ بہ خرس ءَ دنت وتی ساہ ءَ

۱: صِدق

زحم پہ کنت اود بہ کفرءِ پُنگاہءُ
قیامتءِ روشن کنت وتی راہءُ

بہ شہیدیءِ سر نبیت جاہ ءِ
آئرا زر تننت دیم بہ آسمانءِ
مجلس اِنت نشت گوں حُور و غلمانءُ
باز سخی اِنت و نشتہ میدانءِ
لیکھ ءِ ربّءِ آودنت نان ءِ
گُشنگاں سیر کُرت دُرستِ مہمانءِ

نون برے زندءِ نام وشنام اِنت
آخرءِ جاہ بالکل جوان اِنت
ھر کسے ھستمند و دنیادار اِنت
من گُشیں آسرات نہ کنت خوار اِنت
روگن ولائندءِ وارتن زہر[1] اِنت

---

[1]: تبائنگ

آشہ اے پچیّاں باز پرہیزگار انت
وخت نماز ءِ کہ بُوک و بیمار انت
اے لعین شیطان گردن ءِ سوار انت
ابلیس ءَ سکّ آ حمبل و یار انت

باز بادشاہ انت نشتہ بہ تخت ءَ
حُکم کنت مخلوق ءَ برے وخت ءَ
قیامت ءِ اندیش انت پہ دلسخت ءَ
نون ہمے گونڈین راہ گداری انت

ورنا ءِ آسرات سیل و سواری انت
رفلیں تو پک اسپ و ماری انت
اے حمیل آئی گردن ءِ براہ انت
پشتول[1] و جمبیا گون ہمراہ انت
نادری بیم گوں تیغ سپاہان انت

۱: پستول

مہلبیں جُپت ءِ جہل بہ سرنسان اِنت
آ غلیمانی گو و میدان اِنت
حیلہ کُرت شاعر بندِ کُرت گالءِ
ورنا پہ شوق و گردگءِ ٹالءِ
برسرءِ بندیت شدّہءِ شالءِ
آمشہدی ئیں لُنگی، رومالءِ
ہر کسے جوڑ اِنت شوخ و مغرور اِنت
قیامتءِ اندیشہ دلءِ ددر اِنت
امربیت ربّءِ جان بیت بیمار
مُچ بنت آئی وارثیں دردوار
دُرست طبیبانءِ لوٹنت پہ اِلگار
پینڈران خیرات کننت بسیار
یکے رامنظور نہ کننت ستّار
ملخوت راستیں نیمگءِ نندیت

۱: دشمنانی

آئرا بیمار پہ نظر گندیت
اَچ جن و زہگان زوت دلءَ سِندیت

لوک نہال حاکانی ببنت بندی
کپت پہ پادانِ ہر نیمگءِ حمبل

کنت تپس تنی بہ سہہ[1] ءِ ہلہل
دل خبردار اِنت سئی بیت گوشاں

خیرہ اِنت چمّءِ گپتگنت پوشاں
نون دلِ پکرانی تہا جلّ اِنت

نون زبان میرءِ پُرسِشتہ وللّ اِنت
ونتگنت مُلّا نون قرآن ءَ را

یٰسین ءِ حرفان کشّتنت زوآن[2] ءَ
ربّ گُتہ اِحسان بر مُسلمان ءَ

ساہِ رپتہ چو طفلِ شیطان ءَ

۱: ساہ ءِ   ۲: زبان ءَ

خیمہ ءِ جکّش گُرت داران ءَ
چادر ءِ گُرتنت بیچہ ولّ تھان ءَ
کونزگ و بوہی درستءِ سامان ءَ
سادگیں پوشاکءِ دیبنت جان ءَ
کوپگ ءِ ئَش برت بہ شہر ویران ءَ
واہگ ءِ سندیت درست سیالی ءَ
بازاریں رگس تئی گوں بوپ و غالی ءَ
کس نہ کنت آئی خنایہ[1] مالی ءَ
وارثءِ لوگ ءَ یک دمے نیلیت
لحد ءِ شہ حاک ءُ پُرکنت کیلیت
پاتیہ[2] ئَش ونت و گُرتہ حق بیلی
عزرائیل کیت پہ مجلس ءَ یار ءِ
پیش نہ انت دلگوش ءَ دگہ کار ءِ

۱: منّت داری ۲: فاتحہ

سوج کنت ساری ءَ ہمے چارءِ
ارواح ءِ گیجیت، کنت بُت ءِ ثابت

دست و پاد بوتنت بہ سرءِ شاہد
اے زبان، آواز آحتنہ بہ گوانکءَ

گُرتہ باز تکسیر چشّم و بُروانکءَ
چم گوشی بیشک من کُرتن چاری

پاد برا پندان زرت ذمّہ وازی
دست ہما چیزاں بُرت پہ تکراری

چندیاں سیر دلتے وتی زندءَ
پُرّ بنت چمروک اُش تئی چندءَ

سیل کنت گُڈ خورءِ ہُشاری ءَ
ہفتگے گردیت پہ دیم تہاری ءَ
بر دل ءَ تکّتہ نیاڑی ءَ

١: ہشیاری

گون جنوزان ءَ گپّ کنت سختءَ
"او ننا کُلّ ءَ تا نا بخت ءَ
ای اریٹ ورنا دُون اُف کہ پیرُٹ
ناچناتا اِی دوست و ہڈ گیرٹ"
دست برازال سک کنت، پُلّ ءَ
"نی ننا سانگے زو ٹہیف بُلّہ"
شیرزال گپّے یات کُرت نوکی ءَ
تُرسیں چہ عاروسِ ہیوکی ءَ
اے جواب ءِ گردینتگنت ہُمّ زُو
" قولے کہ ایدے کیوہ اِی بے رُو
اے کنا قدرے رتینک خیراتے
باخلنگ اونا وختان میراتے
کنے ءَ ہر دے بچیّفک ماتے "
محشرءِ روچ وختِ میزان اِنت

۱: زوت ۲: مارتے

قاضیءِ دیمءَ گپّ ودیوان اِنت
ہر کسّے دین دوست ومسلمان اِنت

جاہ کفّارانی دوزخءِ نیام اِنت
گورگ وہندو و کرشتان[۱] اِنت

ملحدیں، ناپاک، ہوک ومُردار انت
دوزخِ بندی وسزاوار اِنت

آ اشا شیطانءَ گِلگدار اِنت
اے ہما مردءِ چپ چَلیس کار اِنت

اے رہ[۲]ءَ شیطان آوانِ گُشتت
بہ سرو دیمءِ تا پگے مُشتت

کار دکہ، حقیقت بُو آوانِ اِشتت
اے دنیا قائم بیت بہ رے زاتءَ

مُچ بیت مخلوق بہ پہُلِ سراطءَ

۱: کرشچین۔عیسائی ۲: راہءَ

ہر کسی پروت گار پریات رانت
پسّ و مات اش زہگ ئے بیزار انت
بروتی شومی ءَ گرفتار انت
اش سر ءِ مود ءَ رہاے اَت بارگ
پاد اگرا یر بنت نوڑ[1] بنت شہرگ
اسلام ءِ پیشوا دنت ہمود کو پگ
خُشک کنت ہید اَلّش ہمے دِیدگ
اے بد د نیکی ءِ ترازو ءَ
ربّ پہ پیشوا ءِ خاطر و رُو ءَ
اسلام ءَ بخشیت پہ آئی آبرو ءِ
ایش اِنت یکیں جان ئی دپ ءِ گفتار
کوڑو گوں کسّے ءَ نہ انت یادار
جند منی روت و دفتر اُن ماینت
اے خط ءَ ھر مجلس ءَ وانگت

ا: گُبزگ بنت

قدرو قیمت ءِ عاقل زانت
توپکیر شیر جان گشتہ اے شعرءَ
اِ انکہ مخلوق ءَ، تو بینت دیئے کیرا
ربّ تئی ایمان ءِ پکنت خیر ءَ

راست، دروگ، ملام

گوشندہ : ملنگ جان ولد شیرجان ستمبر ۱۹۵۶ء

عرض اِنت گناہ[1] شاہیں بنی
و نتن مدح پیر صاحبی
بمن مباح اِنت عاقلی
راز ءَ گُشین من ہر کسی
گُشت برادرے گوں من اخی[2]!
"دو دیدم گلے جاہے پتی[3]
است درخورمے اِنت منی"
داتن جواب ءَ من پدی
آ ہین کنت سلطان سخی
ہستنت مگر دوستے تئی

۱: گون آ ۲: اخی عربی معنی براس ۳: دگہ

مہرءَ بگندئے وشدلی
گُڈّا اشں ہمائی یارِ من !
نُورے اگہ گفتارِ من
گران اِنت خریدؔ گبگ ءُ جن
طوطی لبیسیں گُل سمن
صبرءَ دلءَ تو ایر بکن
رزق ءَ حلالیں سیر بکن
شیطانءِ پنتان زیر بکن
پُوچ اِنت دوروچیّیں دُنیا
کسّے کہ کنت دروگ و گُناہ
روت تنک دپیں گورءَ تنیا
کسّے نبیت (آئی) وارث و پناہ
دروگءِ کہ روچے بہر بیت
چوں پہ گُل و الگار بیت

راستءِ سرءَ روت سوار بیت
دروگ روبہ نیامءَ گار بیت
نامءِ پدا کنت سانہ بیرت
دروگ گشتہ من زوراورن

بنگاہ و پوج و لشکراں
گونڈیں مُہماں گوہ براں
راست گشیت من زیادہاں
پوشندہ عدل و شرعءِ اں

من ظاہرءَ بے دروراں
راست پیشہ دروگءَ ینجگءَ
بیاکہ روں دیما ترءَ
دروگ نون پدا چکّی وترا

اودربر دریابءَ زیرشتہ
راستءَ وترا آدیم کتہ

دیما بر گردینتِ یدی
حرفِ دگہ دروگ ءَ گُشّی
"سیل کن کہ چے بوت حال تئی؟"
دروگ ءَ بگُشتن "چون کنین
ہر مجلس ءَ سارڑی بین"
دروگ گُٹّت و سرزرت مُلّام[1]
"مَن واجہ اُن راست منئے گلام"
راست گُشیت "اے گو مخور!
زرّان ءَ گُٹّینے لگور،
حیران بئے، تہ سلّتور[2]
ریش ءَ تئی ءَ کُوٹّ[3] کنان
اُش بیجگان اِت ٹُنٹ[4] کنان"
ریپتہ ملام دیما جنان

۱: رشوت ۲: لیرزگ ۳: تراشان ۴: مُنڈ

پربات و رُزوائی[1] کنان
"شیطان ہست مئے یار وجان
درد ءِ شریکیں مہربان
اے مئے تو ے سکّین کمان
راستئے خراب کُرت علقوان[2]"
شیطان گون راستئے دنت جوال
"بیخی مدار گوں من چکار
اودا کہ کرتہ من شکار
بہ دُور بُنین جاتءِ کنار
ھر چی کہ بیت گرم دلوار
بے موسم ءِ سبزانت بہار"
راست گُشی لجّ نئیت سراڑ
پنچنت ہمائی بیل و یار

۱: رسوائی ۲: علاقہ آن

لُٹّے کپیت من کیلگءَ
روچے کہ سئی بیت اُش پدا
ہیچّی نہ منتہ جاگہءَ
شیطان وترا کُرت آدمے
سُہر پشک وآہُو دروشمے
چیڑ خلک گوُفے اُوکاٹمے
چو ٹیلک تہ رنگو لاک ٹی
خُن سُرمہ بامُزواک ٹی
وشبو جتہ جانءَ وتی
گامانءَ زوری کوتری
آحتہ شیر خام[1] ءِ عقل اِدا
چمروک کسان کُرتہ دلءَ
لانچیت وترا روت پہ مڑا

۱: حامہ دپ

ہستی ئے شہ دستءَ شُتہ
شیطان اشودا گُڈّ کُتہ
راستا آ حنگلنت بہ غُصّوءَ
دستءَ ر بہ ریشءَ جتہ
"قولنت کہ نیلین ہرسےءَ"
ریتنت بہ شیطانءِ سرءَ
گوازینتگ تیگءِ دپءَ
برعلقوان پُرشتنت زوال
نیستننت ملامءِ سوج وحال
راستءَ وترا کُرت بے میار
اللہ تہ یمّن پہم کنے
شیرجان یکیرءَ رحم کنے
ساہ کندن اون آسان کنے
وہدی مدام اُن شات کنے
روچ اون شہ روچءَ زیات کنے

۱: جستہ

پَنت

گوشندہ : ملنگ جان ولد شیر جان
ستمبر ۱۹۵۶ء

گرین نام بُنت کریم ! صاحبی حق !
جہانءِ دست اتنت تئی پلّوءَ سکّ
اگہ کہ لنڈرو کسّے خراب انت
تچیت قرضءِ پدا ہر وخت کریا انت
نہ گندیت نان و آدیم سیاہ دلاپ انت
نپُستا نکہ بُتءِ ہست زندگیءَ
نسّوان انت منا شہ گندگیءَ
کَنین ذکرو خداءِ بندگیءَ
گُشین مقدار و رازءَ ہر کسیءَ
کزا یک دُخترے جواینو دی بوُت
تمام ہمسرءِ چمّ کننت دوُت

۱: ساہ

بدین راہءَ کننت سوار آہرا زُوت
نہ بیت پیرزو کہ دُراہءَ بہ بچّیت
مقابل بیت گوںِ کسّے آوہچّیت
وترا زو بادنت راجءِ صِفتیّ
جنِکءَ حندگ وڈُرّیں دپءَ تران
بگنند ورنا ترا حرفے گُشّین جوان
اتئے نیز گار و نیستت بیلے[1]ءِ نان
جنِکءَ نشتگ اَے، حورگءَ کنئے شان
گُشدنت ہرکہ دلءِ وت بادشاہ اِنت
نبیت سربندکہ اے مئے حدّوجاہ اِنت
دلءِ منشاءِ حورکیں حندگا اِنت
چہ وت بُرزیں جہان[2] آئی رضا اِنت

۱: یک بیل
۲: جاہ آن۔ جاگہان

جُنک پچّان پوشیت پُر نمارا انت
دو دستِ گبّ و باہینگ ٔ تہارا انت
ہمے جوانین پرسّیانی سِتارا انت
دو رازیں پیسڑیتی بندوتائیت
گورء ہار تئیَ، قیمت ءُچنکس بیت
سپلیتیں کہکران چِسمّ و تُنِ دِلیت
جنین شائستہ و مردلنگڑی اِنت
خُتکٹ و روگن ء بُو ءَ ہڑی اِنت
لپُوسگ مردم ء بامس تڑی انت
جنین نون بینت دِنت مردَرومائیت
"غریب اُن نِنکین جوان اَ لاطماعی
ارے دروغ باز، کپّیس بے سمائیَ

۱: ہُتک ۔ نارشت
اردو سالن ۔ کِتق ۔ کُردگالی

اریر کُل دشمن ءُ، ہیت اس کرور چوٹ

توار کپّیس غریب! شرّو مروں موٹ“

دِ حُکم دار ملک ٹی اَسَّس پرنگی

کنے تیر توبہ ءِ کالخوا اریس نِی”

بُجارت

تُجارت

گوشندہ : ملنگ جان ولد شیر جان ستمبر ۱۹۵۶ء

۱ : قدرت کردگار اِنت

بر دستِ بندگان
پسّ ءِ ردیشُن پیش
زہگ آحت اِمبران
قوّت و کل گشادءِ
کنتِنت صفت جہان
اے گپّ منانہ سُبحّیت
کہ سر بین بر آمکان
پادءِ سرءَ کہ بوشتین
روشن اِنت کل جہان
چارجبرءِ کرامات

کنٹِنت خراب و زیان

بوج : موٹر

۲ : کیت زرشلُونچین زردُوک
دروشاپ جناب انت مثل لوک

بوج : ریل گاڑی

۳ : پہنادءِ گون ہستنت ہپوک
بالا نشینیں زیات گشوک

بوج : ٹیلیفون وٹیلیگراف

۴ : قدرتِ کِردگار انت
قدرت تئی لبیار انت
سُرخِند و بور سوار انت
دیمائی زورجنان انت

بوج : ہاروہیرُپ. گورءِ آپ

۵ : بگندت بادشاہِ زیب دارءَ
حسابءَ زیادہیں فوج ہست مارا
بگندت روبروءَ زینءِ سوارءَ
طلسمے چیرکننت ہرکس وتارا

بوج : استار

۶ : مرگے کہ بانزلءِ زر
نالان کننت تمام پرّ
نئے فوج داریت، لشکر
کننت منزّلءَ وتراسر

بوج : روچ

۷ : یکے کہ زیب دارانت
برزیں جہاں[1] سوارانت
ہریکّے تار پہ تارانت
شہزادگءَ گہارانت

بوج : ماہ

---

۱ : جاگہاں

۸ : چیزے ٹھینغتہ بیابان
بوتہ خریدار ارزان
ہر جیٔ بیت آمان
لذّتِ ہست بازجوان   بوج : واد

۹ : کسانین کوٹّے جوڑ اِنت
تہہ ءِ ہستننت گچھری ہر دوکین برات
کرّڑی و کُبل اتنت زمزید و پولات
بوج : دپ

۱۰ : گونڈ اِنت اگہ دراج
غو مبیت چو شیرءَ کنت توار
ہرجا ببیت مردے دوچار
بہ گُشتن ءِ کن اعتبار

بوج :
دپ بزّین توپک

۱۱ : قدرتِ کردگار اِنت
پیداشہ آ ڈگار اِنت
دُرستانی بیل و یار اِنت
یک کوڈوے بئینت جاہ
جُکّیت سرءَ کَش گُمراہ
دریابے چیرءِ ناپا[1]
سیل ءَ جتا بیت پوش
کیت کردہے سفید پوش
لذّت ءَ آکننت نوش
دُرست گُبار و خاموش

بوج : چلم
حرفان گُشین پہ لے[2] زوان
سر پند نہ بنت کَش نادان

ا : بے اندازہ جُہل ۲ : زبان

پیدا وجوڑ گُرت اِلہان
چار گُنڈءَ گُرتش تالان
عطر و زباد و ریحان
ہر تیرمہ و زمستان
سبز اِنت چو بارگءَ میان
بارے کہ لذّت اَنش گِران
نیست اَنش شمار و پایان
آ روچ کہ ببیت زیان

بوج : قبر

یونائٹیڈ پرنٹرز زدنکی رام روڈ کوئٹہ